

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain,
työttömyyskassalain, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta an-
netun lain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yrittäjien oikeudesta työttömyysturvaan. Yrittäjille tulisi esityksen mukaan jatkossa oikeus sekä peruspäivärahaan että ansioon suhteutettuun päivärahaan. Yrittäjien ansioturva noudattaisi pääsääntöisesti palkansaajan ansioon suhteutettua päivärahan säännöksiä kuitenkin huomioon ottaen yritystoiminnan erityisluonne. Työttömyysturvan tarkoituksena ei jatkossakaan ole kompensoida yritystoiminnan riskejä.

Yrittäjän käsite ehdotetaan määriteltäväksi työttömyysturvalaissa. Yrittäjänä pidettäisiin itsenäistä ammatin- tai elinkeinonharjoittajaa sekä yrityksessä työskentelevää henkilöä, jolla asemansa ja oman tai perheenjäsentensä omistuksen kautta on määräämisvaltaa yrityksessä. Näiden yrityksen osaomistajien määrittely työttömyysturvalaissa perustuisi siten nykyisessä soveltamiskäytännössä noudatettuihin periaatteisiin.

Yrittäjän ansiopäivarahajärjestelmä olisi ehdotuksen mukaan vapaaehtoinen. Työttömyyskassalakia koskevan muutosehdotuksen mukaan olisi mahdollista perustaa erillisiä työttömyyskassoja, joiden tehtävänä on yrittäjien ansioturvan järjestäminen. Työttömyyskassaan liittyminen olisi yrittäjille vapaaehtoista. Kassan oma rahoitusosuus katettaisiin jäseniksi liittyneiltä yrittäjiltä perittävillä jäsenmaksuilla. Valtio osallistuisi yrittäjien ansiosidonnaisten päivärahojen rahoitukseen peruspäivärahaa vastaavalla osuudella.

Oikeus peruspäivärahaan ja ansiopäivärahaan edellyttäisivät yrittäjän työssäoloehdon täyttymistä. Työssäoloehto täytyisi, kun henkilö on toiminut yrittäjänä vähintään kaksi vuotta työttömyyttä edeltäneen neljän vuoden aikana. Työssäoloehdon täyttävän yritystoiminnan tulisi olla laajuudeltaan olennaista. Oikeus ansiopäivärahaan edellyttäisi lisäksi,

että työssäoloehto on täytynyt henkilön ollessa vakuutettuna työttömyyskassan jäsenenä.

Työttömyyspäivarahaoikeuden työvoimapolitiittisiin edellytyksiin ehdotetaan täsmennyksiä. Yrittäjällä ei ole oikeutta työttömyysturvaan siltä ajalta, jona hän työllistyy yritystoiminnassaan. Ehdotuksen mukaan yrittäjän katsottaisiin pääsääntöisesti työllistyvän siihen saakka, jona hän on todistettavasti lopettanut yritystoiminnan. Yrittäjällä ei olisi oikeutta työttömyyspäivärahaan lomautusten aikana eikä työajan lyhentämistilanteissa. Jos yritysomaisuutta ei ole myyty yritystoiminnan todisteellisesti keskeydyttyä, yrittäjällä olisi ehdotuksen mukaan neljän kuukauden odotusaika ennen päivarahaoikeutta. Yritystoiminnan lopettamiseen liittyvä yritysomaisuuden myyntivoitto otettaisiin ehdotuksen mukaan huomioon siten, ettei henkilöllä olisi oikeutta työttömyyspäivärahaan siltä ajalta, jolle puhdas myyntivoitto voidaan jaksottaa yrittäjän työtulon perusteella.

Yrittäjän ansiopäiväraha muodostuisi samaan tapaan kuin palkansaajalla täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansiososasta. Ansio-osa määrittäisiin yrittäjän valitseman työtulon perusteella, jonka perusteella määräytyisivät myös kassan jäsenmaksut. Päivarahaoikeuden kesto olisi sama kuin palkansaajalla, mutta yrittäjillä ei kuitenkaan olisi oikeutta niin sanottuihin lisäpäiviin 55 vuoden täyttämisen jälkeen 60 ikävuoteen saakka. Yrittäjillä olisi oikeus myös työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen ansiotukeen samoin edellytyksin kuin työttömyysturvaan.

Vakuutusperiaatteen toteuttamiseksi velvollisuutta työttömyysvakuutusmaksujen maksamiseen muutettaisiin siten, että työttömyysturvalaissa yrittäjiksi määriteltujen osaomistajien

työtulosta maksu määräytyisi vain siltä osin kuin tämä on oikeutettu maksulla rahoitettuihin etuuksiin. Esitykseen liittyy tältä osin erikseen annettu hallituksen esitys työttömyysturvan rahoituksesta vuonna 1995, jossa ehdotetaan edellä mainitun periaatteen mukaisesti säädettäväksi työnantajan ja palkansaajan

työttömyysvakuutusmaksusta sekä ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan rahoitusosuuksista vuonna 1995.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1995.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	5. Asian valmistelu	14
YLEISPERUSTELUT	4	5.1. Valmisteluelimet	14
1. Johdanto	4	5.2. Lausunnot	14
2. Nykytila	4	6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	14
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö, nykytilan arviointi	4	6.1. Riippuvuus muista esityksistä	14
2.1.1. Yrittäjän oikeus työttömyysturvaetuuksiin	4	6.2. Kansainväliset sopimukset	15
2.1.2. Yrittäjän määrittely	5	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	16
2.1.3. Yritystoiminnan vaikutus työttömyysturvaetuuksiin	6	1. Lakiehdotusten perustelut	16
2.1.4. Työttömyysturvan rahoitus	6	1.1. Työttömyysturvalaki	16
2.2. Yrittäjien työttömyysturva eri maissa ...	6	1.2. Työttömyyskassalaki	22
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	7	1.3. Laki työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta	25
3.1. Yrittäjän oikeus työttömyysetuuksiin	7	1.4. Laki työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta	25
3.1.1. Yleistä	7	2. Voimaantulo	25
3.1.2. Työttömyyspäivärahaoikeuden yleiset edellytykset	8	3. Säättämisjärjestys	26
3.1.3. Yrittäjän määrittely	9	LAKIEHDOTUKSET	27
3.1.4. Ansiopäivärahan erityispiirteet	9	1. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	27
3.1.5. Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	10	2. Laki työttömyyskassalain muuttamisesta	31
3.2. Yrittäjäkassat ja niiden rahoitus	10	3. Laki työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta	33
3.3. Muutokset työttömyysturvan rahoituksessa	11	4. Laki työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta	34
4. Esityksen vaikutukset	12		
4.1. Esityksen taloudelliset vaikutukset	12		
4.2. Esityksen vaikutukset yksilön kannalta ..	13		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Nykyinen vuodesta 1985 lähtien voimassa ollut työttömyysturvajärjestelmä on syntynyt pääosin työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan sopimuksin osana tulopoliittista kokonaisratkaisua. Järjestelmä on luotu takaamaan palkansaajalle työttömyysturva aikana, jolloin suurin osa väestöstä työllistyi perinteisessä palkkatyössä. Vaikka lainsäädäntö lähtökohteisesti koskee myös yritystoimintaa harjoittavia henkilöitä, on järjestelmä tältä osin osoittautunut toimimattomaksi.

Työttömyys on laman jatkuessa kohdistunut uusiin henkilöryhmiin. Näitä ovat muun muassa yrityksen osaomistajat, jotka eivät ole sellaisessa palkkatyösuhteessa, johon työttömyysturvajärjestelmä on aikanaan tarkoitettu. Tämä on aiheuttanut työttömyysturvan soveltamiskäytännössä ongelman siitä, ketä on pidettävä työttömyyskassalain tarkoittamana palkansaajana.

Joukkotyöttömyys tulee olemaan leimaa antava piirre koko 1990-luvulle. Työttömyys on kääntymässä laskuun, mutta vielä vuosikymmenen lopulla sen arvioidaan pysyvän lähes 15 prosentin tasolla työvoimasta. Työvoiman kysyntä on heikentynyt erityisesti perinteisillä työvoimavaltaisilla aloilla. Kun uusia työpaikkoja ei ole tarjolla, on aktiivinen vaihtoehto työttömälle ollut työllistää itse itsensä. Epävarmassa tilanteessa palkansaajasta yrittäjäksi siirtymisen eräänä varsin keskeisenä esteenä on ollut palkansaajan työttömyysturvaa vastaavan turvan puute yrittäjillä.

Muuttuva tuotantomalli vähentää perinteisen palkkatyön osuutta ja lisää yrittäjyyttä uusille toimialoille. Yritykset ostavat palveluja enemmän toisilta yrityksiltä kuin palkkaavat uuden työntekijän. Palkkatyön ja yrittäjyyden välinen ero on työelämän muutosten vuoksi vähenemässä. Tästäkin syystä työttömyysturva tulisi järjestää neutraalimmin siten, ettei mahdollisuus vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta tai saada työttömyyspäivärahaa ole riippuvainen siitä, onko työtä tehty yrittäjänä vai

palkansaajana. Työttömyysturva voisi tukea henkilön aktiivista pyrkimystä työllistää itsensä yritystoiminnassa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö, käytäntö ja sen arviointi

2.1.1. Yrittäjän oikeus työttömyysturvaetuuksiin

Työttömyysturvalain 1 §:n mukaan yritystoimintaa harjoittavalla henkilöllä on oikeus työttömyysturvaan laissa tarkemmin säädettyillä edellytyksillä. Lain 5 §:n mukaan työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä muun muassa siltä ajalta, jonka hänen on katsottava työllistyvän omassa, puolisonsa tai vanhempiensa yrityksessä tai tätä vastaavalla tavalla omassa työssään. Laissa on tehty ero työttömänä aloitetun yritystoiminnan ja aiemmin harjoitetun yritystoiminnan välillä. Henkilön katsotaan edellä mainituin tavoin työllistyvän, jos hänen työmääränsä hänen työttömänä aloittamassaan yrityksessä tai omassa työssään on niin suuri, että se on esteenä koko-aikatyön vastaanottamiselle. Henkilöä, joka aikaisemmin on toiminut yrittäjänä tai työllistynyt omassa työssään, pidetään päätoimisena yrittäjänä siihen ajankohtaan asti, jona hän on todistettavasti lopettanut yritystoimintansa tai jona yritystoiminta on ollut todisteellisesti keskeytynyt. Yrityksenä pidetään myös maatalousyrittäjä.

Käytännössä yritystoimintaa harjoittaneella henkilöllä, joka on joutunut lopettamaan yritystoimintansa ja joka ei täytä palkansaajan työssäoloehtoja, ei tällä hetkellä kuitenkaan ole oikeutta työttömyyspäivärahaan. Työttömyysturvalakia muutettiin vuoden 1994 alusta lukien siten, että oikeus peruspäivärahaan edellyttää työssäoloehdon täyttämistä. Työssäoloehdon voi täyttää vain palkkatyössä. Siten yrittäjällä ei voimassa olevan lain mukaan ole oikeutta työttömyyspäivärahaan, vaan aiemmin päätoimisena yrittäjänä toimineella henkilöllä on yritystoiminnasta työttömäksi jäätyään

oikeus työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen. Myös työmarkkinatuessa noudatetaan edellä kuvattuja työttömyysturvalain 5 §:ssä säädettyjä työvoimapolitiittisia edellytyksiä yrittäjien osalta. Työmarkkinatuki on laissa säädettyjä poikkeuksia lukuunottamatta tarveharkintainen. Taloudellisen tuen tarvetta ei muun muassa edellytetä sellaiselta 55 vuotta täyttäneeltä henkilöltä, joka työttömäksi joutuessaan on täyttänyt työttömyysturvalaissa säädetyn työssäoloehdon. Jos 55 vuotta täyttänyt henkilö on toiminut aiemmin yrittäjänä, työmarkkinatuessa joudutaan kuitenkin soveltamaan tarveharkintaa.

Yrittäjällä ei ole ollut oikeutta aiempien ansioiden mukaan määräytyvään työttömyysturvaan. Ansioon suhteutettuun päivärahaan on oikeus työttömyyskassan jäsenenä. Kassan jäseneksi pääsy on työttömyyskassalaisia (603/84) rajattu palkkatyöntekijöihin. Työttömyyskassalain 3 §:n 2 momentin mukaan palkansaajana pidetään henkilöä, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan toiselle tehtävästä työstä saatuun palkkatuloon. Tämä määrittely on käytännössä osoittautunut riittämättömäksi.

2.1.2. Yrittäjän määrittely

Työttömyysturvalainsäädännössä ei edellä todettua työttömyyskassalain säännöstä lukuun ottamatta muutoin ole säännöksiä yrittäjän tai palkansaajan määrittelystä. Lainsäädäntöä sovellettaessa tulee yrittäjän ja palkansaajan välinen rajanveto kuitenkin tehtäväksi useassa eri tilanteessa. Kun henkilö hakee työttömyyskassan jäsenyyttä työttömyyskassan tulisi tutkia, voidaanko hakijaa pitää työttömyyskassalain tarkoittamana palkansaajana. Henkilön ilmoittautuessa työttömäksi työnhakijaksi työvoimaviranomaisten on ratkaistava onko henkilö toiminut yrittäjänä. Kun kysymys on oikeudesta peruspäivärahaan kansaneläkelaitos joutuu tulkitsemaan onko henkilöä pidettävä lain tarkoittamana yrittäjänä, jolloin henkilöllä on oikeus työmarkkinatukeen vai onko kysymyksessä työsuhteessa tapahtunut työ, jonka perusteella peruspäivärahan edellytyksenä oleva työssäoloehto täyttyisi. Vastaavasti työttömyyskassa tarkastaa työssäoloehdon täyttyminen ja ratkaisee voidaanko hakijan työntekeolosuhteet rinnastaa työsuhdetyöhön. Yksit-

täistapauksessa ratkaisun viime kädessä tekee muutoksenhakuelin, työttömyysturvalautakunta tai vakuutusosikeus. Kun palkansaajan ja yrittäjän rajanveto on tulkinvarainen ja rajanvetoa tekevät monet lausunnonantajat ja päätöksentekijät, ei soveltamiskäytännöstä ole ollut löydettävissä yhtä yhtenäistä linjaa.

Yksilön kannalta tilanne on erittäin ongelmallinen sekä sosiaaliturvan järjestämisen että oikeusturvan kannalta. Henkilöllä ei ole etukäteen kohtuullista varmuutta vakuutusmuotoisen tai muun työttömyysturvan olemassaolosta. Esimerkkinä todettakoon tilanne, jossa henkilö on otettu työttömyyskassan jäseneksi, mutta lomautustilanteessa työvoimaviranomaiset ovat todenneet henkilön yrittäjäksi, eikä hänelle tämän vuoksi ole annettu esteetöntä työvoimapolitiittista lausuntoa. Vastaava jälkikäteen arvostelu tapahtuu usein muutoinkin työttömyyskassan joutuessa vakuutustapahtuman yhteydessä joko työvoimapolitiittisen lausunnon tai muun selvityksen perusteella toteamaan henkilön toimineen yrittäjänä. Näissä tilanteissa henkilö on saattanut maksaa työttömyyskassan jäsenmaksuja pitkänkin ajan saamatta vakuutustapahtuman perusteella vakuutusturvaa.

Muutoksenhakuelinten ratkaisuisa, joissa useimmissa on kysymys edellä todetusta jälkikäteisarvioinnista, palkansaaja-asemaa on selvitetty tapauskohtaisesti ja kokonaisarvostuksella kiinnittäen huomiota siihen, onko yrityksessä työskennelleen henkilön asema yrityksessä ollut niin itsenäinen, että hän on voinut itse vaikuttaa ratkaisevasti työllistymiseensä yrityksessä. Ratkaisukäytäntö ei kuitenkaan ole muodostunut niin selkeäksi, että tietyt tunnusmerkit täyttävää voitaisiin ensi asteen soveltamiskäytännössä pitää joko yrittäjänä tai palkansaajana.

Ratkaisukäytännössä on kuitenkin yksiselitteisesti katsottu, että henkilöä ei voida pitää työttömyysturvassa tarkoitettuna palkansaajana, jos hän kuuluu yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain piiriin. Tämän lisäksi myös työntekijäin eläkelain piiriin kuuluvia osaomistajia on muutoksenhakuelinten, erityisesti työttömyysturvalautakunnan ratkaisuisa pidetty yrittäjinä. Hakijaa ei ole pidetty palkkatyöntekijänä, jos hän on työskennellyt osakeyhtiössä, jossa hän ollut toimitusjohtaja, hallituksen puheenjohtaja tai jäsen ja omistanut osan yhtiön osakkeista. Tiettyä omistussuuden rajaa ei muutoksenhakuelinten ratkaisukäytännöstä kuitenkaan ole löydettävissä.

Johtavan aseman ja oman omistuksen lisäksi ratkaisuihin ovat aina vaikuttaneet myös muut tekijät, kuten yrityksen omistajien määrä ja mahdollinen tasaomistus yrityksessä, muiden osakkeiden jakaantuminen ja se, onko jollakin yrityksessä enemmistöosakkuus, osakkaiden mahdolliset sukulaisuussuhteet, yhtiön koko sekä muut vastaavat seikat.

2.1.3. Yritystoiminnan vaikutus työttömyysturvaetuuksiin

Jos henkilö työttömänä aloittaa yritystoiminnan, hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan, ellei hänen työmääränsä ole niin suuri, että se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle. Yritystoiminnasta saadut tulot otetaan huomioon siten, että henkilölle maksetaan soviteltua työttömyyspäivärahaa tai soviteltua työmarkkinatukea.

Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan perusteena olevan palkan määrittämisestä annettua asetusta (754/84) muutettiin 1.1.1994 lukien siten, että palkansaajana vakuutus- ja työssäoloehdon täyttäneellä yrittäjäksi siirtyneellä henkilöllä on oikeus saada aiemman palkkatulon perusteella määräytyvää ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa, jos hän on toiminut yrittäjänä enintään 18 kuukauden ajan. Sitä sovelletaan henkilöihin, jotka ovat aloittaneet yritystoiminnan asetuksen muutoksen voimaantulon jälkeen.

Edellä mainitun asetuksen muutoksen tarkoituksena oli mataloittaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnyksiä. Muutoksella on myös ollut tavoiteltua vaikutusta. Toisaalta muutoksella pelkästään ilman yrittäjän työttömyysturva-oikeutta voidaan arvioida olevan haittavaikutuksia siten, että se myös edistää heikommin menestyvän yritystoiminnan lopettamista ennen 18 kuukauden täyttymistä. Jos henkilö harjoittaa yritystoimintaa kauemmin kuin puolitoista vuotta, hän ei sen jälkeen työttömäksi jäätyään ole enää lainkaan oikeutettu työttömyyspäivärahaan.

2.1.4. Työttömyysturvan rahoitus

Velvollisuus maksaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua on sidottu tapaturmavakuutusmaksuvelvollisuuteen. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksulla rahoitetaan työnan-

tajien osuus ansioturvasta ja koulutustuen ansiotuesta, työeläkkeiden työttömyysoikeudet, koulutus- ja erorahaston toiminta sekä palkkaturvavaroissa (649/73) tarkoitettut korvaukset. Oikeus työttömyysvakuutusmaksulla rahoitettuihin etuuksiin ei kaikilta osiltaan vastaa maksuvelvollisuutta. Ennen kaikkea tämä koskee osakeyhtiöiden osaomistajia ja sellaisia avointen yhtiöiden yhtiömiehiä ja kommandiittiyhtiöiden vastuunalaisia yhtiömiehiä, joiden omistusosuus yhtiöstä on alle 50 %. Nämä joutuvat maksamaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua omasta työtulostaan ilman, että he ovat oikeutettuja maksulla rahoitettuihin etuuksiin.

Osakeyhtiöiden osaomistajat joutuvat lisäksi maksamaan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua, josta maksusta ja maksun tuoton käytöstä on vuosittain säädetty erillislailla. Osa tuotosta on käytetty työttömyyskassojen jäsenmaksujen tasaukseen ja loppuosasta puolet ansioturvan työttömyyspäivärahojen valtionosuuksien pienentämiseen ja puolet työeläkejärjestelmän työeläkelisien rahoitukseen. Osaomistajalla ei kuitenkaan ole oikeutta ansiopäivärahaan, jos häntä työttömyysturvassa pidetään yrittäjänä.

2.2. Yrittäjien työttömyysturva eri maissa

Vapaaehtoiseen kassan jäsenyyteen perustuva ansioon suhteutettu työttömyysturva on Suomen lisäksi käytäntönä vain Ruotsissa ja Tanskassa. Näissä molemmissa maissa myös yrittäjien on mahdollista liittyä työttömyyskassan jäseneksi.

Muissa maissa työttömien toimeentuloturva on toteutettu yleisellä vakuutuksella ja sitä mahdollisesti täydentävällä avustusrakenteella. Työttömyysturvan piiriin niissä kuuluvat vain toisen palveluksessa olevat palkansaajat, lukuunottamatta Luxemburgia.

Ruotsissa on neljä yrittäjille tarkoitettua työttömyyskassaa: Köpmännens, Petroleumhandlarnas, Småföretagarnas ja Sveriges fiskares Arbetslöshetskassa. Kassat toimivat ammattiliittojen tai yrittäjäyhdistysten yhteydessä, mutta ne ovat kuitenkin itsenäisiä oikeushenkilöitä. Ruotsissa maataloustuottajat eivät voi olla yrittäjien työttömyyskassan jäseniä.

Työttömyyspäiväraha-oikeuden edellytyksenä on, että henkilö on ollut kassan jäsenenä vähintään 12 kuukautta, jos hänen toimeentu-

lonsa on perustunut toiselle tehtävästä työstä saatuun palkkatuloon, ja vähintään 24 kuukautta, jos hän on saanut pääasiallisen toimeentulonsa itsenäisenä yrittäjänä. Kuitenkin kollektiivisesti työttömyyskassan jäseniksi liittyneiltä yrittäjiltä vaadittava jäsenyysaika on 12 kuukautta. 24 kuukauden jäsenyysaika ei edellytetä myöskään silloin, kun henkilö on siirtynyt palkansaaajien työttömyyskassasta yrittäjille tarkoitettuun työttömyyskassaan ja hän on täyttänyt jäsenyys ehdon palkansaaajien työttömyyskassassa. Työssäoloehdon edellytyksenä on, että henkilö on työskennellyt vähintään 75 päivää, jotka jakautuvat vähintään neljälle eri kuukaudelle viimeisen 12 kuukauden aikana. Ruotsin kalastajien työttömyyskassan jäseneltä edellytetään, että hän on harjoittanut kalastusta vähintään 75 päivää 12 kuukauden aikana. Päiväraha-oikeus on viiden päivän omavastuun ajan jälkeen.

Yrittäjien työttömyyskassojen rahoitus on järjestetty samalla periaatteella kuin muidenkin työttömyyskassojen rahoitus. Työttömille maksetut korvaukset rahoitetaan kokonaan työnantajilta kerätyillä maksuilla ja jäsenten jäsenmaksuilla. Valtio ei osallistu rahoitukseen. Työnantajien osuus vuonna 1992 oli 95,05 % korvauksista ja jäsenmaksujen osuus 4,95 % korvauksista. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu oli 2,12 % palkkasummasta vuonna 1993. Työttömyysvakuutuksen hallintokustannukset hoidetaan kokonaan jäsenmaksuilla.

Tanskassa on kaksi työttömyyskassaa yrittäjille. Yrittäjän jäsenyyden ehtona on, että yritystoiminta on pysyväisluonteista ja laajuudeltaan merkittävää. Päiväraha-oikeuden edellytyksenä on samoin kuin palkansaaajilla yhden vuoden jäsenyys ja se, että jäsen on harjoittanut vähintään 26 viikon ajan itsenäistä yritystoimintaa olennaisessa laajuudessa. Yrittäjäjakso voi Tanskassa yhdistää palkkatyöjaksoihin. Oikeus työttömyyspäivärahaan edellyttää, että yrittäjän työnteke on päättynyt eli yritys on joko myyty tai sen toiminta on muutoin lopunut. Jos yritys on osake- tai osuusyhtiö edellytetään yleensä, että osakkeet tai osuudet on myyty. Sesonkivaihtelusta johtuva sulkeminen ei oikeuta päivärahaan. Yrittäjälle maksetaan työttömyyspäivärahaa yhden viikon omavastuun ajan jälkeen, kun muilla ei ole lainkaan omavastuuaikaa. Itsenäiselle yrittäjälle maksetaan työttömyyspäivärahaa vähimmäismäärä, mutta jos yritys on tuottanut voittoa, voidaan hänelle kuitenkin maksaa ansioista riippuvaa

korotettua päivärahaa. Ansiopäiväraha perustuu viiden viimeisen vuoden kahden parhaan kokonaisten laskentavuoden tulokseen. Tämä edellyttää, että yritystä on hoidettu päätoimisesti vähintään kolme kokonaista viimeistä vuotta. Jollei tämä ehto täyty, käytetään joko aiempia yritystoiminnan tai palkansaaajan tulotietoja ansiopäivärahan laskemisen perusteena. Rahoitus on koko järjestelmälle yhteinen. Valtio vastaa kustannuksista noin 70 %. Työnantajamaksu on noin 1,54 % yrityksen arvonlisäverotuspohjasta. Yrittäjät maksavat 9,3 * maksimipäivärahan vuodessa (työntekijöiden maksu on 8 * maksimipäiväraha). Lisäksi jäsenet maksavat hallintokulumaksua työttömyyskassalle.

Luxenburgissa itsensä työllistänyt, joka lopettaa työnteconsa hänestä johtumattomista syistä, voi eräin ehdoin olla oikeutettu työttömyysturvaan. Edellytyksenä on, että hän on joutunut lopettamaan toimintansa toimialakohtaisista tai yleisistä taloudellisista vaikeuksista johtuen ja rekisteröitynyt palkallista työtä hakevaksi. Henkilön on asuttava Luxemburgissa toiminnan lopussa. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilö rekisteröityy työnhakijaksi työvoimatoimistossa kolmen kuukauden kuluessa toiminnan lakkauttamisesta ja että hän on tehnyt korvaushakemuksen kahden kuukauden kuluessa siitä, kun oikeus korvaukseen alkoi. Laki antaa mahdollisuuden täyteen työttömyyskorvaukseen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Yrittäjän oikeus työttömyysetuuksiin

3.1.1. Yleistä

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla laajennetaan työttömyyspäiväraha-oikeus koskemaan myös yrittäjiä. Työttömyyspäivärahalla turvataisiin toimeentulo työttömyyden ajalta kaikille sellaisille henkilöille, jotka ovat olleet vakiintuneesti työelämässä ja saaneet ansiotyöstä toimeentulonsa riippumatta siitä, onko työtä tehty palkansaaajan asemassa vai yrittäjänä.

Esityksen mukaan vakiintuneesti yrittäjinä toimineille tulisi nykyisen tarveharkintaisen työmarkkinatuen sijasta oikeus peruspäivärahaan, joka ei olisi tulovähenteinen. Edellytyk-

senä olisi yrittäjän työssäoloehdon täyttymisen, jolla osoitettaisiin vakiintunut työmarkkinoilla olo.

Yrittäjillä olisi esityksen mukaan ansioon suhteutetun päivärahan saamiseksi oikeus vapaaehtoisesti vakuuttaa itsensä työttömyyskassassa. Yrittäjien ansioturva noudattaisi pääsääntöisesti samoja periaatteita kuin palkansaajien työttömyysvakuutus. Yritystoiminnan erityisluonteesta johtuen yrittäjien ansioturva kuitenkin osaksi poikkeaisi palkansaajien ansioturvasta. Yrittäjän oma vaikutus yritystoimintaan ja sitä kautta omaan työllistymiseensä on olennaisesti erilainen kuin palkansaajalla. Yrittäjä kantaa itse vastuun ja riskin työnsä tuloksellisuudesta ja yrityksensä toiminnan jatkuvuudesta. Yrittäjätoimintaan kuuluu olennaisesti taloudellisen riskin olemassaolo, jota ei tule kompensoida työttömyysturvalla.

Esityksen tarkoituksena on myös poistaa nykyinen työttömyysturvan yrittäjyyteen liittyvä tulkintakäytännön epäyhtenäisyys ja siitä johtuva oikeusturvan puute. Tämän vuoksi laissa määriteltäisiin yrittäjän käsite työttömyysturvassa. Päätyönsä perusteella henkilö olisi luokiteltavissa joko yrittäjäksi tai palkansaajaksi.

3.1.2. Työttömyyspäivärahaoikeuden yleiset edellytykset

Työttömyysturvan tarkoituksena on turvata työttömän henkilön toimeentulo ja korvata työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Yrittäjillä tulisi olla samanlainen oikeus työttömyysturvaan kuin muilla ansiotyöntekijöillä silloin, kun työ on selkeästi loppunut. Sen sijaan yritystoiminnan luonteesta johtuvaa, yrittäjäriskiin liittyvää tilapäistä keskeytystä ei tule kattaa työttömyysturvalla. Yrittäjyyteen liittyy taloudellisista suhdanteista tai muista syistä johtuvia katkoksia ja myös sellaista toimintaa, jolta ajalta yritys ei tuota välitöntä tuloa, mutta joka toiminta vaikuttaa yrityksen myöhempään tulokseen. Yrittäjällä töiden puute ei heti ilmene työttömyytenä, eikä työ- ja työttömyyskausia voi aina selvärajaisesti erottaa toisistaan kuten palkkatyöntekijöillä.

Yritystoiminnan lopettamiseen voi liittyä yrityksen myynnistä saatuja myyntituloja. Kun työttömyyspäivärahan tarkoituksena on työttömän työnhakijan toimeentulon turvaaminen ja työttömyydestä aiheutuvien taloudellisten me-

netysten korvaaminen tai lieventäminen, ehdotetaan yritystoiminnan lopettamiseen liittyvä yritysomaisuuden myyntivoitto otettavaksi huomioon yrittäjän työttömyyspäivärahaoikeuden vaikuttavana tekijänä.

Työttömyyspäivärahaa maksetaan henkilölle, jonka toimeentulo on ennen työttömyyttä perustunut ansiotyöhön. Työssäoloehdon tarkoitus on osoittaa, että henkilö on ollut vakiintuneesti työmarkkinoilla ja saanut ansiotyöstä toimeentulonsa. Jotta henkilön voidaan katsoa toimineen vakiintuneesti yrittäjänä, työssäoloehto täyttävän yritystoiminnan tulee olla laajuudeltaan olennaista ja yritystoimintaa tulee olla harjoitettu riittävän pitkän ajan. Yrittäjän työssäoloehdon voisi ehdotuksen mukaan täyttää melko pitkän, 48 kuukauden, tarkastelujakson aikana, jotta sellainenkin yrittäjä, joka on joutunut välillä lopettamaan yritystoimintansa tai jonka yritystoiminta on ollut luonteeltaan kausiluontoista, voisi täyttää työssäoloehdon. Se, että työssäoloehdon voi täyttää jaksottaisesti, vaikuttaa siltä vaadittavaan pituuteen. Ei ole perusteltua, että lyhyitä jaksoja yritystoimintaa harjoittaneelle turvattaisiin toimeentulo työttömyyspäivärahalla. Ennen kaikkea yrittäjältä vaadittavaan työssäoloehdon pituuteen vaikuttaa se, että yrittäjä voi itse vaikuttaa työttömyyteensä. Hän voi palkansaajaa paremmin ennakoida oman työnsä loppumisen. Jotta vakuutustapahtuma — työttömäksi joutuminen — olisi riskinvarainen, tulee työssäoloehdon olla riittävän pitkä.

Edellä todetun perusteella esityksessä ehdotetaan, että yrittäjän työssäoloehto edellyttäisi yritystoiminnan harjoittamista yhteensä kahden vuoden ajan neljän vuoden tarkastelujakson aikana. Perusturvassa ja ansioturvassa noudatettaisiin samaa työssäoloehto.

Yrittäjän työssäoloehto tulee hankkia pääsääntöisesti yrittäjänä. Palkansaajan työssäoloehdosta ei voisi yhdistää yritystoimintaa. Perusturvassa voisi kuitenkin yrittäjän työssäoloehdosta yhdistää palkkatyön, ei kuitenkaan pitemmältä tarkastelujaksolta kuin mikä otettaisiin huomioon palkansaajan työssäoloehdossa. Ansioturvassa palkansaajasta yrittäjäksi siirtyneellä henkilöllä on oikeus aiemman palkkatyön perusteella määräytyvään päivärahaan, jos hän jää työttömäksi korkeintaan 18 kuukautta kestäneen yritystoiminnan jälkeen (niin sanottu jälkisuojaoikeus). Jotta palkansaajasta yrittäjäksi siirtyneellä henkilöllä olisi mahdollisuus aukottomaan suojaan työttömyysturvassa,

ehdotetaan, että hän voisi lukea hyväkseen puoli vuotta palkansaajakassassa hankittua työssäoloehdot. Jälkisuojaoikeus turvaa tällöin sen väliajan, jolloin palkansaajasta yrittäjäksi siirtynyt henkilö täyttää vielä palkansaajan työssäoloehdon, mutta ei ole ehtinyt täyttää yrittäjän työssäoloehdot.

3.1.3. Yrittäjän määrittely

Yrittäjän käsite määräytyy työoikeudessa, verotuksessa ja sosiaalivakuutuksessa eri tavoin. Edes sosiaalivakuutuksessa ei ole yhtä yhtenäistä määritelmää, vaan eläkelainsäädännön ja tapaturmavakuutuslainsäädännön määritelmät poikkeavat jonkin verran toisistaan. Yrittäjän määrittelyyn vaikuttavat kunkin lainsäädännön soveltamisalue ja tavoitteet. Myös työttömyysturvassa yrittäjäkäsityksen tulee perustua sitä koskevan lainsäädännön tavoitteisiin ja työttömyysturvan tarkoituksen ja yritystoiminnan erityisluonteen määräämiin lähtökohtiin. Edellä kuvatuista työttömyyspäivärahoituksen yleisistä edellytyksistä johtuu, että työttömyysturvan näkökulmasta yrittäjäksi tulee määritellä henkilö, joka voi itse vaikuttaa omaan työllistymiseensä ja työttömyyteensä.

Yrittäjäksi määrittely edellyttää aina, että henkilö työskentelee yrityksessä ja omaa siinä asemansa sekä oman tai perheenjäsentensä omistuksen kautta määräysvaltaa. Edellä todetuista periaatteista ja työttömyysturvan yleisistä edellytyksistä johtuu, että myös osaa yrityksen osaomistajista tulee pitää yrittäjinä. Tämä on myös nykyisen soveltamiskäytännön lähtökohta sekä työhallinnossa, päivärahan maksajalaitoksissa että muutoksenhakuasteissa. Jos yrittäjäksi katsottaisiin eläke- ja tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti vain sellaiset henkilöt, jotka omistavat yli puolet yrityksen osakepääomasta, johtaisi tämä työttömyysturvan maksamiseen sellaisissakin tapauksissa, joissa ei ole kysymys työttömyyden aiheuttamisen taloudellisten menetysten korvaamisesta. Esimerkiksi osakeyhtiön puoliksi omistavat kaksi osakasta voisivat vuoroin lomauttaa toinen toisensa ja palkansaajina saada lomautusajalta päivärahaa.

Yrittäjän ja palkansaajan rajanveto on mahdollista tehdä kuten nykyisin tapauskohtaisesti tosiasiallisen tilanteen mukaisesti tai määrittelemällä yrittäjän käsite lainsäädännössä kaavamaisesti. Nykyinen epäyhtenäinen, sosiaalitur-

van järjestämisen ja oikeusturvan toteutumisen kannalta epätydyttävä tilanne on seurausta tapauskohtaisesta tulkinnasta, johon on johdettu lähinnä sen johdosta, että lainsäädännöstä puuttuu riittävän täsmällinen määrittely. Vakuutusperiaatteen toteuttaminen työttömyysturvan rahoituksessa, henkilön oikeussuojan toteuttaminen, mahdollisuus ennakolta varmistaa sosiaaliturva myös työttömyyden varalta sekä järjestelmän toimeenpano edellyttävät kaavamaisesti määrittelyä laissa. Selkeä määrittely mahdollistaisi yhdenmukaisen soveltamiskäytännön eri tahoilla. Samaa käsitettä noudatettaisiin sekä työvoimapolitiikan että toimeentuloturvan alueella.

Edellä todetun perusteella esityksessä ehdotetaan, että yrittäjiksi työttömyysturvassa määriteltäisiin elinkeinon- ja ammatinharjoittajien lisäksi yrityksen osaomistajat. Laissa määriteltäisiin henkilön itsensä tai hänen perheenjäsentensä omistusosuus yrityksestä, jonka mukaan osaomistaja katsottaisiin yrittäjäksi. Jos henkilö työskentelee johtavassa asemassa yrityksessä vaadittava omistusosuus olisi alhaisempi. Siten osaomistaja katsottaisiin ehdotuksen mukaan yrittäjäksi, jos hän esimerkiksi on yrityksen toimitusjohtaja ja itse omistaa yrityksestä 15 prosenttia tai hän yhdessä perheenjäsentensä kanssa tai hänen perheenjäsentensä omistavat yrityksestä 30 prosenttia.

Kaikissa tapauksissa ansiotyöstä toimeentulonsa saava henkilö olisi luokiteltavissa joko yrittäjäksi tai palkansaajaksi. Jos henkilö toimii samanaikaisesti yrittäjänä ja palkansaajana, hänen tulisi ansioturvassa päätyönsä mukaan valita työttömyyskassa, jossa itsensä vakuuttaa.

3.1.4. Ansiopäivärahan erityispiirteet

Periaatteena ansioturvassa olisi, että palkansaajan työssäoloehdon täyttäneellä henkilöllä olisi oikeus palkansaajan päivärahaan ja yrittäjänä työssäoloehdon täyttäneellä yrittäjän päivärahaan. Edellä mainitun tavoin määräytyvän päivärahan maksaisi se työttömyyskassa, yrittäjäkassa tai palkansaajakassa, jonka jäsen henkilö on.

Esityksen mukaan yrittäjän ansiopäivärahan perusteena olisi yrittäjän tulo vastaavasti kuin palkansaajalla palkka. Samoin kuin palkansaajan ansiopäiväraha myös yrittäjän päi-

väraha muodostuisi täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta, ansio-osasta sekä lapsikorotuksista.

Ehdotuksen mukaan yrittäjille tulisi oikeus peruspäivärahaan. Ansioturvassa yrittäjät itse rahoittaisivat ansio-osat. Yrittäjien ansioturvala olisi siten lisävakuutuksen luonne. Yrittäjä voisi näin ollen itse valita sen työtulon, josta hän itsensä vakuuttaa. Työttömyysturvassa ei voida soveltaa verotuksessa vahvistettua ansiotuloa verotuksen viiveen vuoksi, eikä myöskään sen vuoksi, että pääomaverouudistuksen jälkeen ansiotulo-osa riippuu yrityksen varallisuudesta.

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyysvakuutuksessa valittaisiin sama ansiotulo kuin eläkevakuutuksessa, jossa yrittäjän työtulo pyritään määrittämään hänen työpanoksensa arvoa vastaavasti. Ansioturvan lisävakuutusluonteen vuoksi yrittäjä voisi kuitenkin vakuuttaa itsensä pienemmästäkin tulosta. Sitä vastoin työtuloa ei saisi valita suuremmaksi kuin eläkevakuutuksessa.

Tulot otettaisiin huomioon yhtä pitkältä ajalta kuin mikä on vaadittava työssäoloehto. Ansiotuloa tulee voida muuttaa, mutta tietoinen työttömyyspäivärahan suuruuteen vaikuttaminen estettäisiin säätämällä, että korotettu tulo otettaisiin huomioon vain tiettyyn rajaan saakka. Koska yrittäjän työtuloksi ei saada täysin objektiivista työtuloa, edellytettäisiin, että yrittäjät maksavat työttömyyskassan jäsenmaksua samasta työtulosta, joka on päivärahan perusteena.

3.1.5. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olevalle maksetaan koulutuksen aikaisen toimeentulon turvaamiseksi koulutustukea joko perustukena tai ansiotukena. Koulutustuen saamisen edellytyksenä on, että henkilö on täyttänyt työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon, eikä hän ole saanut työttömyyspäivärahaa 500 päivän enimmäisajaksi. Koulutustuen suuruus määräytyy pääsääntöisesti työttömyysturvan mukaisesti. Täysimääräinen perustuki on työttömyyspäivärahan peruspäivärahan suuruinen. Työttömyyskassojen jäsenille maksettava ansiotuki muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja aikaisemman palkan mukaan määräytyvästä ansio-osasta. Molemmissa on

lisäksi samat lapsikorotukset kuin työttömyysturvassa.

Esityksen mukaan yrittäjällä olisi oikeus työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaisiin opintososiaalisiiin etuuksiin. Hänellä olisi oikeus ansiotukeen samoin edellytyksin kuin työttömyysturvaan eli kokonaan työttömänä ja niissä tilanteissa, joissa yrittäjä on oikeutettu soviteltuun työttömyyspäivärahaan.

3.2. Yrittäjäkassat ja niiden rahoitus

Esityksen mukaan yrittäjien ansioturva perustuisi vapaaehtoisien vakuutuksen periaatteelle. Yrittäjät voisivat vapaaehtoisesti liittyä työttömyyskassaan, jonka tehtävänä on yrittäjien ansioturvan järjestäminen (yrittäjäkassa). Palkansaajien ja yrittäjien ansioturvan erilaisen rahoituksen vuoksi yrittäjät ja palkansaajat eivät voisi olla saman työttömyyskassan jäseninä. Palkansaajien ansioturvasta huolehtisivat entiseen tapaan nykyiset työttömyyskassat (palkansaajakassat).

Esityksen mukaan yrittäjät voisivat saada täysimääräisen, valtion kokonaan rahoittaman peruspäivärahan, johon ei sovelleta tarveharkintaa. Tämän vuoksi ja kun valtio rahoittaa palkansaajienkin ansiopäivärahasta peruspäivärahaa vastaavan laskennallisen osuuden, ehdotetaan, että valtio osallistuisi yrittäjien ansiosidonnaisten päivärahojen rahoitukseen peruspäivärahaa ja lapsikorotusta vastaavalla osuudella. Keskimääräisellä ansiopäivärahan tasolla valtionosuus olisi 59 %. Ilmeistä kuitenkin on, että yrittäjän ansiopäiväraha olisi keskimäärin pienempi kuin palkansaajan päiväraha, jolloin todellinen valtion rahoittama osuus yrittäjäkassan päivärahoista nousee vastaavasti suuremmaksi. Tarkoituksena on, ettei valtionosuutta määrätä laskennallisena prosenttiosuutena, vaan kaikista maksetuista päivärahoista eriteltäisiin perusosat ja lapsikorotukset, joiden suuruusena valtionosuus yrittäjäkassan maksamiin päivärahoihin myönnettäisiin. Valtionosuus hallintokuluihin määräytyisi samoin perustein kuin palkansaajakassoille. Työnantajat eivät osallistuisi yrittäjien työttömyysturvan rahoitukseen.

Yrittäjät itse vastaisivat ansio-osien rahoituksesta siten, että kassan oma osuus katetaan kassaan liittyneiden yrittäjien jäsenmaksuilla. Jäsenmaksun suuruus määräytyisi siten, että

sillä pystytään rahoittamaan kassan oma osuus. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi yrittäjäkassan jäsenmaksun kassan tekemän ehdotuksen pohjalta kuten menetellään nykyisin palkansaajakassojen osalta. Yrittäjäkassan jäsenten jäsenmaksut määräytyisivät valitun työtulon perusteella.

Palkansaajakassojen kesken luotu jäsenmaksujen tasausjärjestelmä, joka tällä hetkellä on rahoitettu palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotolla, ei koskisi yrittäjäkassaa. Myöskään useampien eri yrittäjäkassojen kesken ei luotaisi jäsenmaksujen tasausjärjestelmää.

Palkansaajakassojen alijäämäinen tulos, jota ei saada katettua sen omasta tasoitusrahastosta, katetaan työttömyyskassojen tukikassan ja valtion varoista. Yrittäjäkassan alijäämäistä tulosta ei katettaisi ulkopuolisella rahoituksella, vaan alijäämä siirrettäisiin seuraavan vuoden tilinpäätökseen ja otettaisiin huomioon sitä seuraavan vuoden jäsenmaksuissa.

Työttömyyspäivärahan maksaminen kuuluisi sille kassalle, jonka jäsen henkilö on, riippumatta siitä kumman järjestelmän, yrittäjän vai palkansaajan, työssäoloehdon henkilö on viimeksi täyttänyt. Tästä on kuitenkin seurauksena, että yrittäjäkassa joutuu maksamaan palkansaajan päivärahaa sellaiselle palkansaajakassasta siirtyneelle henkilölle, jolla on niin sanotun jälkisuojaoikeuden perusteella oikeus palkansaajan päivärahaan. Yrittäjäkassa joutuisi maksamaan hänelle todennäköisesti suurempaa päivärahaa, kuin mistä hän on itsensä yrittäjäkassassa vakuuttanut ja josta tulosta hän on maksanut yrittäjäkassalle jäsenmaksuja alle puolentoista vuoden ajan. Tämä ehdotetaan korvattavaksi yrittäjäkassalle siten, että sen jälkisuojaoikeuden perusteella maksamien päivärahojen rahoitus järjestyisi samoin kuin palkansaajakassan rahoitus. Jos palkansaajasta yrittäjäksi siirtynyt henkilö pysyisi edelleen palkansaajakassan jäsenenä, mihin hänellä olisi oikeus puolentoista vuoden ajan, niin tällöinkin rahoitukseen tulisi palkansaajakassan rahoitus.

Palkansaajakassa voi toisaalta joutua maksamaan yrittäjän työssäoloehdon täyttävälle jäsenelleen yrittäjän päivärahaa, jos yrittäjän työssäoloehdon täyttänyt henkilö siirtyy palkkatyöhön ja palkansaajakassan jäseneksi, mutta joutuu työttömäksi ennen palkansaajan työssäoloehdon täyttämistä. Eri kassajärjestelmien erilainen rahoitusrakenne ja neutraliteet-

tiperiaatteen noudattaminen edellyttäisi myös tässä tilanteessa vastaavan rahoitusjärjestelmän toteuttamista kuin edellä yrittäjäkassojen kohdalla on ehdotettu. Niiden henkilöiden määrä olisi kuitenkin todennäköisesti vähäinen, joille palkansaajakassa joutuu maksamaan yrittäjän päivärahaa, koska käytäntönä on ollut, että työttömyyskassaa vaihdetaan vasta kun palkkatyö on tarkoitettu kestävänsä vähintään puoli vuotta. Edellä todetusta johtuen ei näihin päivärahoihin tässä vaiheessa ehdoteta erilaista rahoitusta. Lainmuutosten vaikutuksesta saatujen kokemusten perusteella tarve vastaavaan rahoitusratkaisuun palkansaajakassojen osalta on arvioitava uudelleen.

Yrittäjäkassan perustamista koskisivat samat säännökset kuin työttömyyskassoja yleensä. Siten yrittäjäkassoja voidaan perustaa useampiakin.

Täyteen valtionosuuteen oikeuttavaa työttömyyskassan vähimmäisjäsenmäärää, 3 000 jäsentä, on pidetty epätarkoituksenmukaisen pieninä. Yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi, hallintokustannusten vähentämiseksi sekä kassojen valvonnan helpottamiseksi tulisi kassojen nykyistä lukumäärää, 68 kappaletta, saada vähennettyä vapaaehtoisin fuusioihin perustuen. Myös Työttömyysturvatoimikunta 1992 esitti yhdeksi työttömyysturvan kehittämiskohteeksi työttömyyskassajärjestelmän hallinnon kehittämisen ja esitti keinona tähän jäsenmäärän alarajan korottamisen. Edellä todetun perusteella ehdotetaan täyteen valtionapuun oikeuttavan jäsenmäärän alarajaa korotettavaksi asteittain siten, että vuodesta 1999 lähtien täyteen valtionosuuteen oikeuttava jäsenmäärä olisi 8 000. Sääntely koskisi sekä palkansaaja- että yrittäjäkassoja.

3.3. Muutokset työttömyysturvan rahoituksessa

Työttömyysturvan rahoitus perustuu työnantajilta, palkansaajilta ja vakuutetuilta perittäviin maksuihin sekä valtion rahoitukseen.

Työnantaja, joka tapaturmavakuutuslain mukaan on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä, on velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksun, joka peritään tapaturmavakuutuslain mukaisesta vakuutuksesta, lukuun ottamatta sanotun lain 57 §:ssä tarkoitettuja vakuutuksia, maksuunpannun vakuutusmaksun lisämaksuna.

Esityksessä ehdotettu yrittäjämääritelmä kat-

taa myös sellaisia osaomistajia, joita koskee työnantajan tapaturmavakuutusmaksuvelvollisuus. Yrittäjäkassan jäsenenä heille maksettuihin työttömyyspäivärahoihin ja työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ansiotuen ansio-osiin ei kuitenkaan tulisi työnantajan rahoitusosuutta. He olisivat kuitenkin oikeutettuja muihin työnantajan työttömyysvakuutusmaksulla rahoitettuihin etuuksiin, kuten työeläkelisiin, palkaturvaan ja koulutus- ja erorahaston maksamiin etuuksiin.

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvan rahoituksen järjestämistä vakuutusperiaatteen mukaisesti siten, että vakuutusmaksut ja etuudet vastaisivat toisiaan. Työttömyysvakuutusmaksut määräytyisivät siten, että työttömyysturvalaissa tarkoitettu yrittäjä vapautuisi maksamasta työnantajan työttömyysvakuutusmaksua omasta työtulostaan siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta vastaavaan etuuteen.

Samalla korjattaisiin nykyinen epäkohta, jonka mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuus koskee myös avoimen yhtiön yhtiömiestä tai kommandiittiyhtiön vastuunalaista yhtiömiestä, jonka omistusosuus yhtiöstä on alle 50 %. Kuitenkaan he eivät nykyisinkään ole olleet oikeutettuja mihinkään työttömyysvakuutusmaksulla rahoitettuihin etuuksiin.

Esitys merkitsisi sitä, että yrittäjien eläkelain (YEL) mukaisesti vakuutettu yrittäjä vapautuisi työttömyysvakuutusmaksusta kokonaan ja työntekijäin eläkelain (TEL) mukaisesti vakuutetun yrityksen osaomistajan osalta tulisi periä alennettua maksua.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksen mukaan peruspäivärahan edellytyksenä olevaan yrittäjän työssäoloehtoon luettaisiin yritystoiminta ja työskentely 1.1.1994 jälkeiseltä ajalta. Siten peruspäivärahaa, johon ei sovelleta tarveharkintaa, voitaisiin maksaa yrittäjälle aikaisintaan 1.1.1996 alkaen.

Ansioon sidottuun päivärahaan yrittäjä olisi oikeutettu pääsääntöisesti vuoden 1997 alusta, koska yrittäjien olisi mahdollista liittyä työttömyyskassan jäseneksi 1.1.1995 alkaen. Palkansaajakassasta siirtyvä henkilö voisi laskea hyväkseen korkeintaan puoli vuotta palkansaajakassan jäsenyyttä ja työssäoloehtoa yrittäjän

työssäoloehtoon, jolloin oikeus yrittäjän ansio-päivärahaan voisi alkaa aikaisintaan 1.7.1996. Sellaisella työttömyyskassan jäseneksi liittyneellä yrittäjällä, joka jää työttömäksi ennen kuin on täyttänyt ansiopäivärahan edellyttämän yrittäjän työssäoloehdon, on kuitenkin oikeus peruspäivärahaan, jos hän täyttää sen edellyttämän työssäoloehdon.

Yrittäjien työttömyys on ollut palkansaajien työttömyyttä alhaisempaa. Kun vuonna 1993 koko työvoiman työttömyysaste oli 17,9 %, yrittäjien ja yrittäjäperheenjäsenen työttömyysaste oli 6,3 %. Työvoimatutkimuksen mukaan keskimäärin 21 000 yrittäjää oli työttömänä vuonna 1993. Työnhakijarekisterin mukaan työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityjä yrittäjiä ja yritysjohtajia on vuonna 1994 ollut keskimäärin runsaat 4 000. Osa yrittäjistä on kuitenkin luokiteltu ammattinsa mukaiseen ryhmään, joten edellä mainittu luku ei anna oikeaa kuvaa.

Vaikka työvoimatutkimuksen yrittäjäkäsité onkin suppeampi kuin esityksessä ehdotettu yrittäjän määritelmä, olisi työttömyysturvan piiriin pääsevä joukko huomattavasti paljon pienempi kuin työvoimatutkimuksessa työttömäksi luokiteltujen yrittäjien määrä. Työvoimatutkimuksessa yrittäjä tulee luokitelluksi työttömäksi esimerkiksi tilausten ja töiden puutteen vuoksi. Sen sijaan työttömyyspäivärahaan yrittäjä olisi pääsääntöisesti oikeutettu vasta kun yritystoiminta on kokonaan lopetettu tai odotusajan jälkeen, jos yritystoiminta on todisteellisesti keskeytetty.

Työssäoloehdon täyttävällä yrittäjällä olisi esityksen johdosta oikeus vähintään täyden peruspäivärahan suuruiseen työttömyyspäivärahaan nykyisen tarveharkintaisen työmarkkinatuen sijasta. Arvion mukaan muutos koskisi noin 4 000—5 000 työtöntä yrittäjää. Esitys lisäisi valtion menoja vuodesta 1996 alkaen vuositasolla arviolta noin 120 miljoonaa markkaa.

Työttömyyspäivärahan enimmäiskeston täytymisen jälkeen maksetaan 180 päivän ajan työmarkkinatukea, johon ei sovelleta tarveharkintaa. Lisäksi sellaisilla yrittäjillä, jotka ovat täyttäneet työssäoloehdon ennen työttömäksi jäämistään, olisi oikeus saada 65 ikävuoteen asti työmarkkinatukea, johon ei sovelleta tarveharkintaa. Nämä yrittäjiä koskevat muutokset lisäisivät valtion menoja vuodesta 1998 alkaen noin 10 miljoonalla markalla vuodessa.

Esityksen mukaan valtio rahoittaisi yrittäjä-

kassan maksamista ansiopäivärahoista peruspäivärahaa ja lapsikorotusta vastaavan osuuden. Ansio-osat yrittäjät kustantaisivat itse. Siten yrittäjien ansioturvasta ei aiheudu valtiolle lisäkustannuksia.

Yrittäjän osallistuessa työvoimakoulutukseen hänen koulutusaikainen toimeentulonsa turvataan työmarkkinatuella. Koulutuksen aikainen työmarkkinatuki maksetaan ilman tarveharkintaa peruspäivärahan suuruisena mahdollisella lapsikorotuksella korotettuna. Työsäoloehdon täyttäneelle yrittäjälle koulutustukena maksettaisiin saman suuruista perustukea.

Esityksen mukaan ansioturvaan oikeutetuille yrittäjille tulisi oikeus myös työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen ansiotukeen. Valtionosuus yrittäjäkassan maksamasta ansiotuesta määräytyisi kuten palkansaajakassoilla. Valtio maksaisi perusosan lapsikorotuksineen kokonaan ja 47,5 % ansiotuen ansio-osasta. Työttömistä palkansaaajista 6 % sai ansiotukea vuonna 1993. Jos yrittäjäkassaan liittyneistä työttömäksi jääneistä yrittäjistä osuus olisi sama, olisi keskimäärin 300 yrittäjää oikeutettu ansio-tukeen. Yrittäjien keskimääräiseksi ansiotuen ansio-osaksi on arvioitu 75 markkaa päivässä. Valtion vuotuinen menonlisäys olisi noin 2 miljoonaa markkaa silloin, kun lainmuutos vaikuttaisi täydellä painolla eli vuodesta 1997 lukien.

Esityksen mukaan valtionosuus yrittäjäkassan hallintokuluista olisi sama kuin palkansaa-jakassoille. Jos yrittäjäkassan jäsenistä keskimäärin 10 % saisi työttömyyspäivärahaa ja jäsenmäärä olisi 3 000, hallintokuluihin kohdistuva valtionosuus olisi 60 000 markkaa. Jos jäseniä olisi 8 000, valtionosuus olisi noin 160 000 mk. Vastaavasti Kansaneläkelaitoksen hoitaman perusturvan hoitokustannukset pienenisivät.

Kun työttömyysturvalaissa tarkoitettua yrittäjän osalta muutettaisiin vakuutusperiaatteen mukaisesti edellä kohdassa 3.3 selostetuin tavoin velvollisuutta maksaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua, merkitsisi se maksutulon vastaavaa alenemista. Siitä, kuinka montaa yrittäjää muutos koskisi, ei ole olemassa luotettavaa tilastotietoa. Vakuutusyhtiöistä saadun arvion mukaan osaomistajien määrä saataisi olla 80 000—100 000 yrittäjää tai heidän perheenjäseniään. Koska yrittäjien palkkatulo on yleensä suhteellisen pieni, tämä alentaisi työnantajien työttömyysvakuutusmaksun tuottoa vain vähäisessä määrin, jolloin maksutason

nousu olisi vastaavasti vähäinen. Valtionosuu-teen muutos ei vaikuta.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annetussa hallituksen esityksessä työnantajan työttömyysvakuutusmaksusta vuodelle 1995 on esitetty muutoksen kustannusvaikutukset maksuun vuonna 1995.

Esityksen tarkoituksena on madaltaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä. Jos työllisyys tämän seurauksena parantuu keskimäärin 4 000 henkilöllä vuoden aikana, valtiolle ei aiheudu lisäkustannuksia. Jos työllistymisvaikutus on suurempi, valtiolle syntyy säästöjä.

4.2. Esityksen vaikutukset yksilön kannalta

Työttömäksi jäävä yrittäjä on nykyisin oikeutettu tarveharkintaiseen työmarkkinatukeen. Taloudellisen tuen tarve määräytyy laissa säädettyjen tuloarajojen mukaan. Työmarkkinatuen määrää vähennetään 75 % tuloarajan ylittävästä tulon osasta. Tuloina otetaan huomioon tiettyjä sosiaalietuuksia lukuunottamatta lähes kaikki hakijan ja hänen puolisonsa tulot. Esimerkiksi sellaiselle hakijalle, jolla on puoliso mutta ei lapsia, työmarkkinatukea maksetaan vähennettynä, jos heidän yhteiset tulonsa ylittävät 5 540 markkaa kuukaudessa. Työmarkkinatukea ei jää enää lainkaan maksettavaksi, jos tulot ylittävät 6 870 markkaa kuukaudessa.

Vakiintuneesti työelämässä toimineelle, päivärahaoikeuden edellytykset täyttävälle yrittäjälle tulisi lainmuutosten johdosta oikeus vähintään peruspäivärahan tasoiseen työttömyysturvaan. Lisäksi hän voisi hankkia työttömyysriskin varalle lisävakuutuksen liittymällä työttömyyskassaan, jolloin hänellä olisi oikeus aiempien ansiotulojen perusteella määräytyvään työttömyysturvaan. Palkansaaajasta yrittäjäksi siirtyvälle henkilölle tulisi mahdollisuus järjestää ansiosidonnainen työttömyysturva aukottomasti.

Työmarkkinatukeen on oikeus henkilöllä, jolle on maksettu työttömyyspäivärahaa 500 päivän enimmäismäärä. Kuten palkansaaaja yrittäjäksi saisi 180 ensimmäiseltä päivästä työmarkkinatukea, johon ei sovelleta tarveharkintaa. Lisäksi 55 vuotta täyttänyt yrittäjä, joka on täyttänyt työsäoloehdon työttömäksi jäädessään, tulisi saamaan työmarkkinatukea, johon ei sovelleta tarveharkintaa siihen saakka,

kunnes hän täyttää 65 vuotta. Tällä hetkellä työmarkkinatuki on tarveharkintainen myös näissä tilanteissa.

Sen sijaan yrittäjälle ei tulisi oikeutta saada työttömyyspäivärahaa yli 500 päivärahopäivän 55 vuoden iän täyttymisen jälkeen. Tämän vuoksi yrittäjän mahdollisuus varhaiseläkkeisiin säilyisi lähes ennallaan, sillä työmarkkinatuki ei jatka tulevan ajan oikeutta. Yrittäjän asema paranee nykyisestäään kuitenkin siinä tilanteessa, että hän muiden eläkeoikeuden edellytysten täytyessä on saanut edeltävältä ajalta työttömyyspäivärahaa. Yrittäjälle tulisi muun muassa mahdollisuus päästä työttömyyseläkkeelle, johon on oikeus pitkään työttömällä 60 vuotta täytäneellä henkilöllä tietyin edellytyksin. Yrittäjien eläkelakiin sisältyy oikeus työttömyyseläkkeeseen, mutta nykyisessä tilanteessa, jossa yrittäjä voi saada ainoastaan työmarkkinatukea, hän ei voi saada työttömyyseläkettä. Yhtenä edellytyksenä on nimittäin se, että henkilö esittää työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen todistuksen siitä, ettei hänellä työttömyysturvalain 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan enää ole oikeutta työttömyyspäivärahaan.

Nykyisenkin käytännön mukaan monia osamistajia on työttömyysturvassa pidetty yrittäjinä. Koska heillä ei ole ollut oikeutta ansioon suhteutettuun päivärahaan, heille ei ole myöskään voinut kertyä työeläkelisää, vaikka he ovat olleet eläkelakien mukaan työntekijöitä. Heidän kohdallaan yrittäjäkassan maksamat ansioon suhteutetut päivärahopäivät tulevat kerryttämään työeläkettä työeläkelisänä. Yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vakuutettujen yrittäjien eläkkeisiin esityksellä ei ole vaikutusta, koska näiden lakien mukaisiin eläkkeisiin työeläkelisä tulee vain kuntoutuksen ajalta.

Kun yrittäjäkasite määriteltäisiin esityksen mukaan laissa, se poistaisi nykyiset yksilön oikeusturvaan liittyvät epäkohdat. Henkilö voi etukäteen tietää, että on oikeutettu työttömyysturvaan lain mukaisten edellytysten täytyessä. Lakiin otettu määrittely takaa myös yhdenvertaisuuden; ihmiset eivät joudu erilaiseen asemaan eri päätöksentekijöiden erilaisten tulkintojen vuoksi.

Esitys poistaisi myös työttömyysvakuutusmaksuihin sisältyvän epäkohdan. Työttömyysvakuutusmaksuissa vakuutusperiaate ei ole kaikilta osin toteutunut esimerkiksi henkilöyhtiöiden vastuunalaisten yhtiömiesten osalta. Esi-

tyksen mukaan työttömyysturvavalaisissa yrittäjäksi määritelty henkilö maksaisi työttömyysvakuutusmaksuja vain siltä osin kuin hän on oikeutettu vastaavaan etuuteen.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluelimet

Työttömyysturvatoimikunta 1992, jonka tehtävänä oli selvittää työttömyysturvajärjestelmän toimivuus ja sen kehittämistarpeet, esitti 6 päivänä huhtikuuta 1993 jättämässään mietinnössä (komiteamietintö 1993:16) yhdeksi keskeiseksi työttömyysturvan kehittämistarpeeksi yrittäjien oikeuden ansioturvaan. Toimikunnan ehdotusten mukaan työssäolo- ja vakuutettunaolo- ja vaadittava aika olisi kaksi vuotta päätoimisena yrittäjänä. Työssäolo- ja vaadittava tuloraja määriteltäisiin erikseen. Kassakohtaisina jäsenmaksuina kerättäisiin työnantajien ja työntekijöiden yhteenlaskettu osuus ansioon suhteutetun työttömyysturvan menoista. Päivärahan perusteena oleva palkka määriteltäisiin siitä työtulosta, josta vakuutettu on vakuuttanut itsensä (YEL- tai MYEL- työtulosta).

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2 päivänä heinäkuuta 1993 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella Työttömyysturvatoimikunta 1992 tekemien ehdotusten pohjalta toimenpiteet, joilla voidaan toteuttaa yrittäjien oikeus ansioon suhteutettuun työttömyyspäivärahaan. Työryhmä sai työnsä valmiiksi 3 päivänä toukokuuta 1994.

Esitys on valmisteltu virkatyönä mainitun toimikunnan ja työryhmän ehdotusten pohjalta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön kesken.

5.2. Lausunnot

Esityksestä on pyydetty lausunto sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivalta työttömyysturva-asia neuvottelukunnalta.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän hallituksen esityksen

kanssa on eduskunnalle annettu hallituksen esitys laiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1995, laiksi vuodelta 1995 perittävästä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta sekä laiksi työttömyyskassalain 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Ehdotettavat muutokset koskevat työttömyysturvan rahoitusjärjestelyjä vuodelle 1995. Näissä esityksissä on yhdenmukaisesti tämän esityksen kanssa ehdotettu, että työttömyysturvalain 1 a §:n mukaisesti työttömyysturvassa yrittäjäksi määritellyiltä yrityksen osa-omistajilta perittäisiin vain se osa työttömyysvakuutusmaksuista, joilla rahoitetaan muuta kuin ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa. Työntajan työttömyysvakuutusmaksua vuodelle 1995 koskevassa esityksessä on lisäksi ehdotettu jatkettavaksi työnantajan työttömyysvakuutusmaksun porrastamista myös ensi vuonna. Hallitus edellyttää, että nämä esitykset käsitellään yhdessä.

6.2. Kansainväliset sopimukset

Vapaaehtoinen kassan jäsenyyteen perustuva ansioon suhteutettu työttömyysvakuutusjärjestelmä on ainoastaan Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa. Yrittäjät kuuluvat yleensä työttömyysturvajärjestelmien ulkopuolelle. Yrittäjien ansioon suhteutettu työttömyysvakuutus on toteutettu ainoastaan Ruotsissa, Tanskassa ja Luxemburgissa. Ruotsissa on neljä yrittäjien kassaa, joissa on yhteensä noin 135 000 jäsentä. Ruotsissa maataloustuottajat eivät voi olla työttömyyskassan jäseniä. Tanskassa on kaksi yrittäjien kassaa, joissa on yhteensä noin 195 000 jäsentä. Ruotsissa ja Tanskassa palkansaajien ja yrittäjien oikeudet työttömyysturvaan määräytyvät eräitä yksityiskohtia lukuunottamatta pääpiirteissään samojen periaatteiden mukaisesti. Myös palkansaajakassojen ja yrittäjäkassojen rahoitus on yhteneväinen.

ETA-sopimuksen voimaantulo vuoden 1994 alusta merkitsee yhteistyötä myös sosiaaliturvan alalla. Sosiaaliturvaa koskevat EU-säädök-

set, muun muassa sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettu asetus (ETY) n:o 1408/71 sekä edellä mainitun asetuksen täytäntöönpanomenettelystä annettu Neuvoston asetus (ETY) n:o 574/72 koskevat ETA-sopimuksen voimaantulosta lukien sekä EU-maiden että ETA-sopimukseen liittyneiden EFTA-maiden kansalaisia. Lisäksi vuoden 1994 alusta voimaan tulleen pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen (106/93) 17 artiklassa on säädetty työttömyysturvasta.

Asetuksen (ETY) n:o 1408/71 67 artiklan mukaan toisessa sopimusmaassa hankitut vakuutus- ja työskentelykaudet voidaan viedä mukana siirryttäessä toiseen sopimusmaahan. Artiklan mukaan ainoastaan palkattuna työntekijänä hankitut kaudet voidaan ottaa huomioon. Koska Ruotsissa ja Tanskassa myös yrittäjät kuuluvat ansioturvan piiriin, on kysymys yrittäjänä tehtyjen kausien hyväksymisestä otettu jo esiin pohjoismaisissa keskusteluissa. Vakuutus- ja työskentelykausien hyväksyminen edellyttäisi pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen muuttamista tai erillistä sopimusta.

Asetuksen (ETY) n:o 1408/71 69 artiklan mukaan työttömyysturvaan oikeutettu työtön työntekijä ja itsenäinen ammatinharjoittaja voi lähteä tietyin edellytyksin työnetsintään enintään kolmen kuukauden ajaksi toiseen ETA-maahan lähtöään kustantamalla työttömyysturvalla. Edellä mainitun asetuksen 4 artiklan g-kohdan mukaan asetusta sovelletaan työttömyysetuuksiin. Koska työmarkkinatukea ei ole katsottu asetuksen tarkoittamaksi työttömyysetuudeksi, yrittäjiin ei ole sovellettu mahdollisuutta lähteä 69 artiklan mukaisesti työnetsintään ETA-alueelle. Kun yrittäjille ehdotuksen mukaan tulisi työssäoloehdon täyttyttyä oikeus työttömyyspäivärahaan, joka on mainitun asetuksen tarkoittama työttömyysetuus, olisivat edellä todetut 69 artiklan säännökset näissä tilanteissa sovellettavissa myös yritystoimintaa harjoittaneisiin henkilöihin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Työttömyysturvalaki

1 §. *Lain tarkoitus ja soveltamisala.* Yritystoiminnan erityisluonteen huomioon ottamiseksi yritystoimintaa harjoittavan henkilön oikeus työttömyyspäivärahaan säänneltäisiin osaksi eri tavoin kuin palkansaajan työttömyyspäivärahoikeus. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa todettaisiin, ettei yrittäjiin sovellettaisi eräitä lain säännöksiä.

Yritystoimintaa harjoittavaan henkilöön ei sovellettaisi soviteltua päivärahaa koskevia eräitä säännöksiä (17 §:n 1 momentin 1—3 kohdat), koska yrittäjällä on oikeus työttömyyspäivärahaan ehdotuksen mukaan vain tilanteissa, joissa yritystoiminta on lopetettu tai todisteellisesti keskeytynyt. Sen sijaan, jos henkilöllä on oikeus yrittäjän ansioon suhteutettuun päivärahaan ja hän työttömyysaikanaan esimerkiksi on sovitellun työttömyyspäivärahan piiriin kuuluvassa satunnaisessa palkkatyössä tai joutuu tällaisesta työstä lomautetuksi, sovelletaan häneen työttömyysturvalain 17 §:n mukaisesti sovitellun päivärahan säännöksiä.

Yrittäjiin ei luonnollisesti myöskään sovellettaisi palkansaajan työttömyyspäivärahoikeutta koskevia erityissäännöksiä (13 §:n 2 momentti, 16 §:n 1—6 momentti, 23 §), vaan lakiin lisättäisiin vastaavat yrittäjiä koskevat erityissäännökset (13 §:n 3 momentti, 16 a §, 23 a §). Myöskään 16 §:n 7 momenttia, joka koskee toisessa valtiossa täytettyjen vakuutus- ja työskentelykausien huomioon ottamista työssäoloehdossa kansainvälisen sopimuksen perusteella, ei sovellettaisi yrittäjiin.

Ehdotuksen mukaan yrittäjillä ei myöskään olisi oikeutta työttömyysturvan niin sanottuihin lisäpäiviin 55 vuoden iän täyttämisen jälkeen (26 §:n 2 momentti). Lain 26 §:n 1 momentin mukaan peruspäivärahaa ja ansioon suhteutettua päivärahaa maksetaan yhteensä enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana. Kuitenkin henkilölle, joka on täyttänyt 55 vuotta ennen edellä mainitun enimmäisajan täyttymistä, voidaan 26 §:n 2 momentin mukaan lisäksi maksaa päivärahaa enintään sen kalenterivuoden loppuun, jonka aikana hän täyttää 60 vuotta. Jos säännöstä sovellettaisiin myös yrittäjiin voisi ansioturvasa jäsenmaksujen maksaminen

kahden vuoden ajalta tuoda ansiopäivärahoikeuden lähes seitsemäksi vuodeksi. Lisäpäivien maksaminen yrittäjälle ei ole perusteltua, muun muassa kun otetaan huomioon yrittäjän mahdollisuus vaikuttaa vakuutustapahtuman syntymiseen. Soveltamisrajoitus koskisi edellä mainitusta syystä myös peruspäivärahaa. Toisaalta työssäoloehdon täyttäneellä yrittäjällä, joka on täyttänyt 55 vuotta, on kuitenkin oikeus 65 ikävuoteen saakka työmarkkinatukilain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen, johon ehdotuksen mukaan ei jatkossa enää sovellettaisi tarveharkintaa.

1 a §. *Yritystoimintaa harjoittava henkilö.* Pykälässä ehdotetaan määriteltäväksi ketä on pidettävä yrittäjänä työttömyysturvaa koskevassa lainsäädännössä. Määrittely sidottaisiin osittain muuhun sosiaalivakuutuslainsäädäntöön. Yrittäjinä pidettäisiin siten elinkeinon- ja ammatinharjoittajia, jotka päätointaan varten ovat velvolliset ottamaan yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen. Myös muuten vakuuttamisvelvollista, mutta hakemuksesta vapautuksen saanutta yrittäjää voidaan pitää työttömyysturvain tarkoittamana yrittäjänä, jos vapautukseen on vaikuttanut hänen muu eläketurvansa. Sen sijaan, jos vapautus on myönnetty yksinomaan yrittäjän työtulon ja muiden ansiotulojen suhteen perusteella, on kysymys aina sivutoimisesta yrittäjästä, jolla on oikeus liittyä palkansaajakassan jäseneksi.

Työttömyysturvan lähtökohdista lähtien määritelmä ehdotetaan kuitenkin muussa sosiaalivakuutuksessa sovellettua laajemmaksi. Määrittely vastaisi pitkälle ensi asteessa ja muutoksenhakuelimissä jo nykyisin noudatetun soveltamiskäytännön periaatteita. Yrittäjäksi määriteltäisiin siten myös sellainen yrityksen osaomistaja, jolla asemansa ja oman tai perheenjäsentensä omistuksen kautta on määräämisvaltaa yrityksessä siten, että hän voi itse merkittävästi vaikuttaa vakuutustapahtumaan eli työllistymiseen yrityksessä ja omaan työttömyyteensä.

Kaikissa tilanteissa edellytyksenä olisi, että henkilö työskentelee yrityksessä. Pelkkä omistus yrityksessä ei tee henkilöä yrittäjäksi. Eriksen määriteltäisiin ne tilanteet, joissa henkilö työskentelee yrityksessä johtavassa asemassa, jolloin vaadittava omistusosuus yrityksessä olisi alhaisempi. Omistuksessa otettaisiin huo-

mioon myös välillinen omistaminen eli toisten yritysten ja yhteisöjen kautta tapahtuva omistaminen. Jos osakeyhtiössä omistusosuus olisi säännöksessä mainittuja rajoja pienempi, mutta tuottaisi vastaavan äänimäärän, henkilö katsottaisiin yrittäjäksi.

Johtava asema määriteltäisiin pykälän 2 momentissa. Määritelmä ei olisi tilanteiden monimuotoisuuden vuoksi tyhjentävä. Johtavassa asemassa olevana pidettäisiin sellaista yrityksessä työskentelevää, joka käyttää yrityksessä päätöksentekovaltaa, jolla on merkitystä työllistymistä ajatellen. Ehdotuksen mukaan johtavana asemana pidettäisiin siten ainakin osakeyhtiön toimitusjohtajaa tai hallituksen jäsenyyttä. Pienissä yrityksissä ja yhteisöissä, joissa omistus jakaantuu tasaisesti, johtavan aseman käsitettä ei tulisi sitoa osaomistajan muodolliseen asemaan yrityksessä. Käytännössä työttömyysturvan kannalta olennaista päätösvaltaa käyttää tällöin yrityksen tai yhteisön osakkaiden tai jäsenten kokous. Siten esimerkiksi osuuskunnassa, jossa on enintään kuusi jäsentä ja kunkin jäsenen omistus on siten yli 15 %, on kaikkia osuuskunnan jäseniä pidettävä yrittäjinä.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin perheenjäsenen käsite. Perheenjäsenenä pidettäisiin ehdotuksen mukaan henkilön puolisoa ja henkilön kanssa samassa taloudessa asuvia lapsia ja vanhempia. Puolisoon rinnastetaan 46 §:n nojalla avopuoliso.

3 §. *Toimeenpanoelimet.* Pykälän viittaus-säännökset muutetaan.

5 §. *Työttömyyspäivärahaoikeuden rajoitukset.* Pykälän 1 momentin 9 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain mukainen luopumiskorvaus enää olisi työttömyyspäivärahaoikeutta estävä tekijä. Luopumiskorvaus saattaa käytännössä olla hyvinkin pieni, esimerkiksi siksi, että maatalous on ollut sivutoimista. Luopumiskorvauksena saatu rahamäärä otettaisiin kuitenkin jatkossakin työttömyyspäivärahassa huomioon, koska kysymyksessä on sellainen 27 §:ssä tarkoitettu lakisääteinen etuus, joka mainitun lainkohdan mukaan vähentää henkilölle maksettavaa työttömyyspäivärahan määrää etuuden määrällä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 kohta, jossa säänneltäisiin myyntivoiton vaikutus työttömyyspäivärahaoikeuteen. Yritystoiminnan lopettamiseen liittyvä yritys-omaisuuden myyntivoitto estäisi päivärahan

maksamisen siltä ajalta, jolle myyntivoitto voidaan jaksottaa yrittäjän päivärahan perusteena olevan työtulon perusteella. Myyntivoitto olisi otettava huomioon myös tilanteessa, jossa yhtiön osakas tai yhtiömies lopettaa toiminnan yrityksessä ja myy osuutensa yrityksen jatkaessa toimintaansa.

Myyntivoittoa olisi pidettävä yrityksen lopettamiseen liittyvänä, jos myyntivoitto on saatu yritystoiminnan lopettamisen tai todisteellisen keskeytymisen jälkeen. Tällöin otettaisiin säännöstä sovellettaessa huomioon sekä yrityksen vaihto-omaisuudesta että käyttöomaisuudesta saatu myyntivoitto. Siitä, milloin yritystoiminta on todisteellisesti lopetettu tai keskeytetty säädettaisiin 5 a §:ssä. Yrityksen käyttöomaisuutta ei useinkaan realisoida kerralla, vaan pidemmän ajan kuluessa ja jo ennen yritystoiminnan lopettamista. Käyttöomaisuuden myynti on osa yritystoiminnan lopettamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Pykälässä säänneltäisiin tämän johdosta erikseen tilanne, jossa yrityksen käyttöomaisuutta on myyty jo ennen yritystoiminnan lopettamista tai keskeytymistä. Ehdotuksen mukaan käyttöomaisuudesta saatua myyntivoittoa olisi pidettävä yrityksen lopettamiseen liittyvänä myös silloin, kun se on saatu kuuden kuukauden aikana ennen yritystoiminnan lopettamista tai todisteellista keskeytymistä.

Myyntivoitto tulisi säännöksen perusteella ottaa päivärahapäätöstä tehtäessä huomioon siten, että myyntivoitto jaksotetaan yrittäjän työtulon perusteella ja lasketaan kuinka monen kuukauden työtuloa myyntivoitto vastaa. Mikäli suoritettujen jaksotusten jälkeen jää jakojäännöstä, katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 työpäivää. Työtulona pidettäisiin ansio-päivärahassa sitä työtuloa, jonka perusteella yrittäjä on ollut työttömyyskassassa vakuutettu ja joka on hänen päivärahansa perusteena siten kuin 23 a §:ssä säädetään. Peruspäivärahan osalta työtulo määriteltäisiin henkilön eläkevaakuutuksen perusteena olevasta työtulosta tai palkasta yhteensä 24 kuukauden ajalta ennen työttömyyttä. Jaksotus tehtäisiin myyntivoiton saamisesta. Ratkaisevana olisi pidettävä sitä hetkeä, jolloin yritysomaisuus on luovutettu. Jos yritysomaisuutta on myyty useammassa erässä, jaksotus tehtäisiin joko laskemalla myyntivoitot yhteen tai aloittamalla myöhemmin saadun myyntivoiton jaksotus aikaisemman jaksotuksen päättymisestä tai siitä ajankohdasta lukien, jolloin myyntivoitto on saatu. Jos kysymyksessä on käyttöomaisuudesta saa-

dusta myyntivoitosta ennen yritystoiminnan lopettamista tai todisteellista keskeytymistä, jaksoitus tehtäisiin yrityksen lopettamisesta tai todisteellisesta keskeytymisestä lukien.

Tilanteissa, joissa yritystoimintaa ei ole kokonaan lopetettu, henkilöllä olisi 5 a §:n mukaan oikeus päivärahaan yritystoiminnan oltua todisteellisesti keskeytyneenä yhdenjaksoisesti neljän kuukauden ajan. Tätä säännöstä ja myyntivoiton jaksoitusta koskevaa säännöstä sovellettaisiin siten, että tarkasteltaisiin, kumpi säännöksistä johtaa päivärahaoikeuden rajoitukseen pitemmältä ajalta.

Huomioon otettaisiin vain myyntivoitto, joka liittyy edellä todetuin tavoin yritystoiminnan lopettamiseen tai todisteellisen keskeytymiseen. Maatalousyrittäjien kohdalla on huomattava, ettei 5 a §:ssä tarkoitettu yritystoiminnan lopettaminen edellytä omana asuntona käytetyn tilarakennuksen myymistä. Toisaalta jos yritysomaisuuden myynnin yhteydessä on jouduttu realisoimaan myös muuta omaisuutta, esimerkiksi yritystoimintaan käytettyjen tilojen yhteydessä oleva asunto, ei tältä osin saatua kauppahintaa tule ottaa lukuun säännöstä sovellettaessa.

Myyntivoittona otettaisiin huomioon ”puhdas myyntivoitto” noudattaen pääsääntöisesti samoja perusteita kuin myyntivoiton verotuksessa. Päivärahan maksaja määritteli myyntivoiton yrityksen kirjanpidon perusteella. Huomioon otettavasta myyntivoitosta ja sen toteuttamiseen käytettävästä myyntivoiton laskelmalomakkeesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

5 a §. **Päätoiminen yrittäjä.** Päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssään työllistävällä henkilöllä ei tältä ajalta ole oikeutta työttömyyspäivärahaan. Tätä koskevat säännökset ehdotetaan lakiin 5 a §:ksi.

Harkittaessa henkilön työllistymistä yritystoiminnassa on keskeisenä periaatteena pidetty sitä, ettei työttömyysturvasta missään olosuhteissa voida kattaa yritystoimintaan normaalisti kuuluvan riskin piiriin kuuluvia yritystoiminnan vaihteluita tai tilapäisiä katkoksia. Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on luoda yritystoiminnasta työttömiksi jääneille henkilöille ansioturvajärjestelmä, jonka rahoituksesta vakuutetut yrittäjät kollektiivisesti vastaavat merkittävältä osin. Esityksen 13 §:n 3 momenttiin sisältyy ehdotus myös peruspäivärahan työssäoloehdotusta koskeviksi säännöksiksi. Työssäoloehdon täyttänyt yrittäjä olisi työttömyys-

ajalta oikeutettu ilman tarveharkintaa maksettavaan peruspäivärahaan. Verrattuna työmarkkinatukeen esitys johtaa useissa tapauksissa nykyistä merkittävästi korkeampiin etuuksiin. Tämän johdosta mainitun periaatteen noudattaminen on entistä tärkeämpää.

Käytännössä päätoimisen yritystoiminnan ja työttömyyden välinen rajanveto tulee tehtäväksi kahdessa tilanteessa: työttömyyspäivärahaa saavan henkilön ryhtyessä yrittäjäksi ja toisaalta yritystoimintaa harjoittaneen henkilön ilmoittautuessa työttömäksi työnhakijaksi.

Työttömän aloittaman yritystoiminnan vaikutuksesta hänen työttömyyspäiväraha-oikeutensa ehdotetaan säädettäväksi 2 momentissa. Nykytilaa vastaavasti henkilön katsottaisiin työllistyvän, jos yritystoiminnan tai oman työn vaatima työmäärä on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle. Lähtökohtaisesti työttömänä aloitettuna yritystoimintaa on pidettävä päätoimisena siitä huolimatta, ettei yritys-toiminta alkuvaiheessaan tuota tuloja. Yritystoiminnan valmisteluun liittyvät toimet, kuten yhtiön rekisteröinti, toimitilojen hankinta, mahdollinen yritystukien hakeminen ja niin edelleen, eivät pääsääntöisesti ole esteenä työttömyyspäivärahan maksamiselle, vaan yritystoiminnan on katsottava alkavan varsinaisen taloudellisen tai tuotannollisen toiminnan alkajalla. Mikäli yritystoiminnan valmisteluun liittyy poikkeuksellisen työllistäviä seikkoja, kuten esimerkiksi laajoja markkinointiin liittyviä selvityksiä, toimitilojen rakennus- tai muutostöitä, on toimintaa pidettävä päätoimisena jo ennen varsinaisen yritystoiminnan alkamista.

Aiemmin yritystoimintaa harjoittaneen työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneen henkilön oikeudesta työttömyyspäivärahaan ehdotetaan säädettäväksi 3 momentissa. Nykyisen lain soveltamiskäytännön mukaan henkilön on yleensä katsottu työllistyvän omassa yrityksessään, ellei yritystä ole lakkautettu tai ellei työnhakija toisen palveluksessa olemalla ole osoittanut voivansa ottaa kokoaikatyötä vastaan. Joissakin tapauksissa hakijan on katsottu työllistyneen omassa työssään vielä toiminnan virallisen loppumisen jälkeenkin, jos on käynyt ilmi, että lopettamiseen liittyviä toimia esimerkiksi jäljelle jääneen vaihto-omaisuuden realisointia, on ollut merkittävässä määrin hoidettavana myöhemminkin.

Ennen kuin elinkeinoilmoitusten tekeminen poistui käytännöstä (1.1.1994 alkaen) lopettamisilmoituksilla oli tärkeä merkitys yrittäjän

työllistymistä arvioitaessa. Pääsääntöisesti yrittäjän katsottiin työllistyvän siihen saakka, kun lopettamisilmoitus oli tehty. Kuitenkin on voitu katsoa, ettei henkilö ole työllistynyt yrityksessä lopettamisilmoituksen tekemistä edeltäneenä aikana, jos toiminta on saadun selvityksen perusteella loppunut jo aikaisemmin. Tällöin kysymyksessä on kuitenkin ollut yleensä lyhyehkö ajanjakso, 1—2 kuukautta ennen lopettamisilmoituksen tekemistä.

Yritystoiminnan keskeyttämisestä ei ollut nimenomaisesti lausuttu laissa ennen 1.9.1993 voimaantullutta lainmuutosta. Aikaisemminkin todisteellinen keskeyttäminen on voinut tuoda päiväraha-oikeuden. Tällöin on kuitenkin vaadittu toiminnan keskeyttämistä yleensä vähintään puolen vuoden ajaksi. Lyhyet keskeytysajat on luettu yritystoiminnan riskeihin.

Ehdotuksen mukaan oikeus työttömyysturvaan alkaisi välittömästi, jos yritystoiminta on todisteellisesti lopetettu. Tällaisia tilanteita ovat konkurssimenettelyn alkaminen, yrityksen vapaaehtoinen purkaminen tai myynti. Viimeksi mainituissa tapauksissa edellytetään lisäksi, että yrityksen käyttö- ja vaihto-omaisuudesta on luovuttu. Yritystoiminnan lopettamisena pidettäisiin myös tilanteita, joissa henkilö ei yrittäjäriskiin kuulumattomasta syystä, esimerkiksi terveydellisistä syistä voi toimintaa jatkaa.

Eräissä tilanteissa on taloudellisesti kohtuutonta erityisesti tulevien työllistymismahdollisuuksien kannalta edellyttää yrityksen täydellistä lopettamista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että yritystoiminnan todisteellisesti keskeydyttyä oikeus päivärahaan voisi alkaa määräajan jälkeen. Jotta keinottelu ja yritystoiminnan riskin siirtäminen työttömyysturvalla katettavaksi estettäisiin, ehdotetaan, että oikeus päivärahaan alkaisi toiminnan oltua yhtäjaksoisesti keskeytyksissä neljä kuukautta.

Yhdenmukaisesti voimassaolevan lainsäädännön periaatteiden kanssa ehdotetaan, ettei rajoitusta sovellettaisi palkansaajaan rinnastettavaan yrittäjään, luonnonolosuhteista johtuvaan kausiluontoiseen yritystoimintaan eikä henkilöön, joka vakiintuneella kokoaikaisella palkkatyöllä tai vastaavalla toiminnallaan yritystoiminnan ohella on osoittanut, että yritystoiminta ei ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

9 §. *Oikeus työttömyyspäivärahaan eräissä tapauksissa.* Henkilöllä, joka on ollut välittömästi työvoimatoimistoon ilmoittautumisesta edeltäneen kuuden kuukauden aikana työmarkkinoil-

la vähemmän kuin kuusi viikkoa eikä voi esittää hyväksyttävää syytä poissaololleen, ei ole oikeutettu työttömyyspäivärahaan kuuden viikon ajalta työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien. Henkilön katsotaan olleen työmarkkinoilla, jos hän on ollut 16 §:n 2 momentissa tarkoitetussa työssä tai työllistynyt yritystoiminnassa taikka ollut työnhakijana työvoimatoimistossa.

Työmarkkinoilla oloksi on siis määritelty työssäoloehdon täyttävä työ tai vastaava yrittäjätoiminta.

Yrittäjille ehdotetaan säädettäväksi erillinen työssäoloehto. Yritystoiminnan vaihteluista johtuen saattaa toiminnan kestäessä syntyä tilanteita, jolloin yrityksen vaatima työ määrä on niin vähäinen, ettei henkilö täytä työssäoloehto. Koska ei ole perustetta edellyttää yrittäjältä hakeutumista työnhakijaksi tilanteissa, jossa yritystoimintaa tilapäisistä vaikeuksista huolimatta on tarkoitus jatkaa, ehdotetaan, että työmarkkinoilla olona pidetään työllistymistä yritystoiminnassa.

13 §. *Oikeus peruspäivärahaan.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa määriteltäisiin yrittäjän työssäoloehto peruspäivärahassa. Määritelmä vastaisi jäljempänä 16 a §:ään ehdotettavaa ansiopäivärahan edellytyksenä olevaa työssäoloehto.

Ehdotuksen mukaan yrittäjän työssäoloehto täytyisi, kun henkilö on työttömyyspäiväraha-oikeuden alkamista edeltäneen 48 kuukauden (tarkastelujakso) aikana työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä. Yrittäjän työssäoloehdon täyttymistä tarkasteltaisiin kuukausittain kun palkansaajan työssäoloehdossa on viikottainen tarkastelu. Tarkastelujaksoa pidentäisivät samat tekijät kuin ansiopäivärahassa. Pykälässä on tätä koskeva viittaus 16 a §:n 4 momenttiin.

Työssäoloehdon tarkoituksena on osoittaa, että henkilö on ollut vakiintuneesti työmarkkinoilla ja saanut ansiotyöstä toimeentulonsa. Yrittäjän työssäoloehdon täytyminen edellyttää yrityksessä työskentelyä. Pelkkä yrityksen tai sen osan omistaminen ei siten riittäisi. Lisäedellytys on, että yritystoiminta on ollut laajuudeltaan olennaista, koska yrittäjien työttömyysturva on tarkoitettu päätoimisesti yrittäjinä toimineille. Yritystoiminnasta ei useissa tapauksissa voida saada samanlaista selvitystä työajasta kuin palkansaajien kohdalla, joten riittävä yritystoiminta tulee osoittaa muilla selvityksillä. Pääsääntöisesti osoituksena yritys-

toiminnan laajuudesta olisi se, että yrittäjä on ollut eläkevakuutettu tietystä vähimmäistulosta, josta säädettäisiin asetuksella. Yrittäjien eläkelain ja työntekijäin eläkelain mukaisesti vakuutettujen kohdalla noudatettaisiin samaa vähimmäistytötlöä. Koska maatalousyrittäjien eläkevakuutuksen työtulon määräytymisperusteet poikkeavat edellä mainituista ja työtulo on keskimäärin huomattavasti alhaisempi, määriteltäisiin maatalousyrittäjien vähimmäistytötulo erikseen. Työssäoloehtoon voitaisiin lukea ne kuukaudet, jona vähimmäistytötulon mukainen vakuutus on ollut voimassa.

Yrittäjän eläkevakuutus voidaan keskeyttää asevelvollisuuden sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainloman ajaksi, jos yrittäjä ei sinä aikana työskentele yrityksessä. Nämä ovat myös 16 a §:n 4 momentissa määritellyt hyväksyttävät syyt pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa. Eläkevakuutus voidaan keskeyttää myös, jos toiminta supistuu pitkäköksi ajaksi tai työtulo muutetaan niin pieneksi, ettei yrittäjällä ole vakuuttamisvelvollisuutta. Tulkittaessa työssäoloehtoon riittävän yritystoiminnan olemassaoloa voidaan henkilön katsoa keskeyttäneen vakuutuksensa myös siinä tilanteessa, kun eläkevakuutusmaksut on jätetty maksamatta.

Vähimmäistytötuloa ei vaadittaisi eräissä tilanteissa, jos yritystoiminnan laajuus on muutoin osoitettavissa. Työssäoloehdon täyttymisen voitaisiin osoittaa yrittäjän toiminnastaan saamien tulojen perusteella (yrittäjän oma verotus), yrityksen talouden pohjalta arvioituna (kirjanpito, verotus, arvonlisävero) ja yritykselle mahdollisesti myönnettyjen yritystukiin perusteella. Jos yrityksessä on ollut tuotantoa, mutta ei taloustapahtumia, tulisi yrittäjän osoittaa yritystoimintaa käytetty työaika.

Työssäoloehdon täyttävän yritystoiminnan laajuudesta säädetäisiin ehdotuksen mukaan tarkemmin asetuksella.

Pääsääntöisesti palkansaajan ja yrittäjän työssäoloehdot ei voisi yhdistää. Kun peruspäiväraha ei edellytä kassan jäsenyyttä ja se rahoitetaan kokonaisuudessaan valtion varoista, ehdotetaan, että yrittäjän työssäoloehtoon peruspäivärahassa tulisi voida lukea myös lähinnä 24 edellisen kuukauden aikana hankittu palkansaajan työssäoloehdon täyttävä työ täysinä kuukausina.

Yrittäjän poissaolo työmarkkinoilta vaikuttaisi peruspäivärahassa päivärahaoikeuteen samalla tavoin kuin ansiopäivärahassa. Pykälään on otettu tätä koskeva viittaus 16 a §:n 5

momenttiin. Työssäoloehdosta peruspäivärahassa ovat voimassa samat huomautukset kuin työssäoloehdosta on todettu jäljempänä 16 §:n kohdalla.

Suomea sitova kansainvälisen sopimuksen perusteella täytetyt vakuutus- ja työskentelykaudet otettaisiin huomioon peruspäivärahassa samalla tavoin kuin ansiopäivärahassa. Samoin peruspäivärahassa otettaisiin huomioon ansiopäivärahaa vastaavasti tilanne, jolloin henkilölle on maksettu Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella päivärahaa siltä ajalta, jona hän on hakenut työtä muista valtioista, eikä hän ole palannut takaisin Suomeen päivärahaoikeutta koskevan kolmen kuukauden kuluessa. Pykälän 4 momenttiin on otettu näitä tilanteita koskeva viittaus.

16 §. *Palkansaajan oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan.* Pykälän otsikko on muutettu vastaamaan lainsäädännössä tehtyä erottelua yrittäjien ja palkansaajien ansioturvaan. Palkansaajan ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahahan maksamisen edellytyksenä on, että henkilö on täyttänyt työssäoloehdon palkansaajakassassa ollessaan.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan 26 §:n ohella määriteltäväksi ne tilanteet, joissa edellytetään uuden työssäoloehdon hankkimista. Työssäoloehdon täyttyminen on selvittettävä silloin, kun henkilön oikeus ansiopäivärahaan alkaa ensimmäisen kerran. Työssäoloehdon voimassaoloa ei sinänsä tarvitse päivärahaa maksettaessa tämän jälkeen tarkistaa, jos henkilö on edelleen ollut työttömyysturvan piirissä. Uusi työssäoloehto on kuitenkin hankittava, jos henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa 26 §:ssä säädetyn enimmäismäärän. Voimassa olevan 16 §:n 5 momentin mukaisesti uusi työssäoloehto on hankittava myös, jos vakuutettu on ollut poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä yli kuusi kuukautta. Ehdotuksen mukaan uusi palkansaajan ansioturvan työssäoloehto olisi hankittava myös, jos henkilö on työskennellyt yli 18 kuukautta yrittäjänä. Lisäys on tarpeen soveltamiskäytännön yhtenäistämiseksi ja johtuu siitä, että niin sanotun jälkisuojaoikeuden nojalla palkansaajalla, joka ryhtyy yrittäjäksi tai joka työttömänä aloittaa yritystoiminnan, on oikeus aikaisempaan palkansaajan ansiopäivärahahan tasoon enintään 18 kuukauden ajan.

Myös yrittäjäkassa olisi ehdotuksen mukaan maksaa palkansaajan työssäoloehdon täyttäneelle henkilölle palkansaajan ansioon suhte-

teutettua päivärahaa, jonka suuruuden määritäisi palkansaajakassa. Tämä tulee kysymykseen tilanteissa, joissa henkilö on jälkisuojajajaksana ollessaan yrittäjäkassan jäsen joutunut lopettamaan yritystoimintansa.

16 a §. *Yrittäjän oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan.* Pykälässä määriteltäisiin yrittäjän ansiopäivärahan saamisen edellytykset. Samalla tavoin kuin palkansaajilla yrittäjältä vaadittaisiin vakuutusehdon ja työssäoloehdon täyttämistä.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin yrittäjän työssäoloehto ansiopäivärahassa, jossa edellytykset lukuunottamatta työssäoloehtoien yhdistämistä olisivat samanlaiset kuin edellä 13 §:n kohdalla on peruspäivärahan osalta todettu. Työssäoloehto ansiopäivärahassa tulee 3 momentissa mainittua poikkeusta lukuun ottamatta täyttää aikana, jolloin henkilö on vakuutettu yrittäjäkassan jäsenenä.

Jälkisuojajaoikeuden johdosta ja jotta yrittäjäksi ryhtyvällä näissä tilanteissa olisi mahdollisuus aukottomaan työttömyysturvaan pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että ansiopäivärahassa voidaan tietyissä tilanteissa yhdistää palkansaajan ja yrittäjän työssäoloehdot. Työttömyyskassalakiin ehdotetun 3 §:n 7 momentin mukaan yrittäjä, joka siirtyy palkansaajakassasta yrittäjäkassaan kuukauden kuluessa yrittäjäksi ryhtymisestä, voisi lukea hyväkseen jäsenyys- ja työssäoloaikansa palkansaajakassassa enintään kuuden kuukauden ajalta. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin tätä vastaavat määräykset. Yrittäjäksi ryhtyminen luettaisiin siitä ajankohdasta, jolloin yritystoiminta täyttäisi työssäoloehdolle asetetut vaatimukset.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetut hyväksyttävät syyt tarkastelujakson pidentämiseen ovat vastaavat kuin palkansaajan osalta on säädetty 16 §:ssä.

Pykälän 5 momentissa on säännös työmarkkinoilta poissaolon vaikutuksesta ansiopäivärahoikeuteen. Työmarkkinoilta poissaolon työvoimapolitiittisesta vaikutuksesta työttömyysturvaan on puolestaan säännös 9 §:ssä. Yrittäjän työtulon perusteella voidaan useimmissa tapauksissa selkeästi määritellä milloin yrittäjä on ollut työmarkkinoilla työssäoloehdon täyttävässä laajuudessa. Sen sijaan, jos yritystoiminta on ollut tätä vähäisempää, saattaa joissakin tilanteissa rajan tekeminen työmarkkinoilla olon ja poissaolon välillä olla vaikeaa. Tästä tulkinvaraisuudesta johtuen ehdotetaan, että palkansaajien kohdalla noudatetun

kuuden kuukauden asemasta yrittäjien kohdalla vasta vuoden työmarkkinoilta poissaololla ilman hyväksyttävää syytä olisi vaikutus ansiopäivärahaan. Työssäoloehdon tarkastelussa ovat soveltuvien osin voimassa vastaavat periaatteet kuin edellä on todettu 16 §:n kohdalla.

17 §. *Oikeus sovitteluun työttömyyspäivärahaan.* Pykälän 1 momentin 6 kohdan viittaussäännös muutetaan.

23 a §. *Yrittäjän ansiopäivärahan suuruus.* Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin yrittäjän ansiopäivärahan suuruuden määrittymisestä samoin periaattein kuin palkansaajien ansiopäiväraha määräytyy. Pykälän 1 momenttiin sisältyy tätä koskeva viittaus 23 §:n 1 ja 2 momenttiin. 23 §:ssä mainittua palkansaajan palkkaa vastaisi yrittäjän työtulo. Siten ansio-osan suuruus olisi 42 % päivää kohti lasketun yrittäjän työtulon ja perusosan erotuksesta. Kun työtulo kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa, on ansio-osa tämän rajan ylittävältä osalta 20 %.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yrittäjän ansioon suhteutetun päivärahan ansio-osan perusteena olevasta työtulosta. Vakuutuksen perusteena olevasta työtulosta määräytyisivät sekä työttömyyskassan jäsenmaksut että päivärahan suuruus. Lähtökohtana on, että yrittäjän työtulon työttömyysvakuutuksessa tulisi olla sama kuin työtulo eläkevakuutuksessa. Koska yrittäjän ansioon suhteutetulla työttömyysvakuutuksella on lisävakautuksen luonne, yrittäjä voisi vakuuttaa itsensä pienemmästäkin työtulosta. Yrittäjä ei sitä vastoin voisi valita suurempaa työtuloa kuin eläkevakuutuksessa.

Yrittäjän ansiopäivärahan perusteena olevassa työtulossa otettaisiin huomioon ne työtulot, joista yrittäjä on ollut vakuutettuna yrittäjäkassassa ennen työttömyyttä yhteensä 24 kuukauden aikana. Jos työtuloa on tänä aikana muutettu, lasketaan työtulosta painotettu keskiarvo. Jos työtuloa on tänä aikana korotettu yli 20 %, päivärahaa määrättäessä muutos otettaisiin huomioon vain 20 %:iin asti, kunnes muutos on ollut voimassa kaksi vuotta. Sen sijaan työtulon alentaminen yli 20 % vaikuttaisi koko painoarvoltaan. Työtulossa huomioon otettaisiin siis vain yrittäjäkassassa vakuutettuna oloaika. Jos henkilö on jälkisuojajajaksalta voinut lukea työssäoloehdon enintään 6 kuukautta jäsenyyttä palkansaajakassassa on edellä tarkoitettu 24 kuukauden aika vastaavasti lyhyempi. Työtulon määrittämisestä voitaisiin

ehdotuksen mukaan säätää tarkemmin asetuk-sella.

25 §. *Etuuksien korotus.* Aiemmasta lainmuu-toksesta johtuen pykälän viittaussäännös muu-tetaan.

26 §. *Päivärahakauden kesto.* Pykälän 1 mo-menttiin tehtäisiin ETA-sopimuksesta johtuva muutos, jonka perusteella myös muussa valti-ossa maksetut työttömyysetuudet otetaan huo-mioon, jos etuuksia on maksettu sellaisessa valtiossa, jonka kanssa Suomella on työttö-myysturvaa koskeva sopimus.

Päivärahakauden enimmäiskesto olisi yrittä-jillä ja palkansaajilla sama. Pykälän 4 momen-tissa säädettäisiin kuitenkin yrittäjien osalta erikseen tilanne, jossa 26 §:n 1 momentissa tarkoitettun päivärahan enimmäisajan laskemi-nen aloitetaan alusta. Edellytyksenä tämän niin sanotun paluuehdon täyttämiseksi olisi, että yrittäjä on täyttänyt 16 a §:n 2 momentissa tarkoitettun yrittäjän työssäoloehdon yhdenjak-soisesti. Yritystoiminnan ei katsottaisi olevan yhdenjaksoista, jos yrittäjä on on ollut 16 §:n 4 mukaisesta hyväksyttävästä syystä estynyt ole-masta työmarkkinoilla.

47 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälään lisättäi-siin valtuus säätää asetuksella yritystoiminnan tai oman työn aloittamisesta sekä lopettamisesta ja keskeyttämisestä.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voi-maan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lain 13 §:n 3 momentti ja 16 a §, joihin sisältyvät määräyk-set yrittäjän työttömyyspäivärahoikeuden edellytyksistä, koskisivat sellaisia yritystoimin-taa harjoittavia henkilöitä, jotka tulevat työt-ömiksi työnhakijoiksi lain tultua voimaan. Työssäoloehtoon luettaisiin lain voimaan tulon jälkeinen yritystoiminta ja palkkatyö lukuun ottamatta 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja tilanteita. Jos palkansaajakassassa lain voi-maan tullessa vakuutettuna oleva 1 a §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu yrityksen osaomistaja kuuden kuukauden kuluessa lain voiman tulosta liittyy yrittäjäkassaan voidaan työssäoloehtoon ja vakuutusehtoon 16 a §:n 3 momentin mukaisesti lukea myös aika ennen lain voimaantuloa. Lainmuutoksella ei puutut-taisi niihin aikaisemman lain perusteella mak-sussa oleviin työttömyyspäivärahoihin, joita on maksettu yrityksen osaomistajille, niin kauan kuin työttömyys jatkuu yhdenjaksoisesti.

Peruspäivärahan edellytyksenä olevaan yrit-täjän työssäoloehtoon (13 §:n 3 momentti) lu-ettaisiin yritystoiminta ja työskentely 1.1.1994

jälkeen. Siten peruspäivärahaan, johon ei so-velletaisi tarveharkintaa, olisi oikeus yrittäjällä vuoden 1996 alusta lukien. Aiemmin voimassa olleen lain perusteella maksettu tarveharkintai-nen peruspäiväraha päättyy peruspäivärahaa koskevan lainmuutoksen siirtymäsäännöksen perusteella vuoden 1995 lopussa.

1.2. Työttömyyskassalaki

1 luku. Yleisiä säännöksiä

1 §. *Työttömyyskassan tehtävä ja toimialue.* Yrittäjien ansioturvan toteuttamiseksi pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yrittäjien ansioturva järjestettäisiin erillis-is-sä yrittäjäkassoissa. Ehdotuksen mukaan työt-tömyyskassan jäsenenä voi olla joko palkka-työntekijöitä (palkansaajakassa) tai yrittäjiä (yrittäjäkassa). Edellä todetusta kassojen mää-rittelystä johtuen lain eri pykäliin, muun mu-assa rahoitusta koskeviin pykäliin, tehtäisiin teknisiä muutoksia. Palkansaajakassan nimi-kettä käytettäisiin nykyisen työttömyyskassan asemasta niissä tilanteissa, kun asianomaista säännöstä ei sovelleta yrittäjäkassaan. Jos sään-nöstä sovelletaan kumpaankin kassaan nimike säilyisi edelleen työttömyyskassana.

2 luku. Jäsenyys

3 §. *Jäsenyyden ehdot.* Pykälässä ehdotetaan säänneltäväksi erikseen palkansaajakassan ja yrittäjäkassan jäsenyysehdot. Palkansaajakas-san jäsenyysehdot olisivat nykyisin voimassa olevan lain mukaiset. Yrittäjäkassan jäseneksi pääsisi Suomessa asuva yrittäjä, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta. Yrittäjänä pidettäisiin työttömyysturvain 1 a §:ssä tarkoitettua hen-kilöä, jonka toimeentulon on katsottava perus-tuvan yritystoiminnasta saatavaan tuloon.

Pykälän 7 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yrittäjäkassoista johtuva muutos. Voimassa olevan säännöksen mukaan, jos jäsen kassasta erottuaan kuukauden kuluessa liittyy toiseen kassaan, jäsenen hyväksi lasketaan hänen työ-säoloaikansa ja jäsenenäoloaikansa edellisessä kassassa. Palkansaajakassojen kohdalla säänte-ly säilyisi ennallaan. Jos yrittäjäkassoja perus-tetaan useampia, edellä todettu koskisi myös yrittäjäkassasta toiseen yrittäjäkassaan siirtyviä henkilöitä. Koska palkansaajan ja yrittäjän

työssäoloehdot ovat eripituisia ja ansiopäivärahan rahoitus eri perustein järjestetty, palkansaajana ja yrittäjänä hankittuja työssäoloehdoja ei pääsääntöisesti voitaisi yhdistää. Jotta palkansaajasta yrittäjäksi siirtyvällä olisi jälkisuojatilanteissa kuitenkin mahdollisuus aukottomaan työttömyysturvaan, hän saisi ehdotuksen mukaan kuitenkin tietyin edellytyksin lukea hyväkseen yrittäjän työssäoloehtoon enintään puoli vuotta palkansaajakassan jäsenyyttä ja siinä hankittua työssäoloehtoaa. Edellytyksenä on, että hän siirtyy palkansaajakassasta erottuaan yrittäjäkassaan kuukauden kuluessa eikä yrittäjäksi ryhtymisestä yrittäjäkassaan liittyäessä olisi saanut kulua yhtä kuukaudesta. Yritystoiminnan aloittaminen määräytyisi työttömyysturvalain 13 ja 16 a §:n ja niiden nojalla annettavan asetuksen mukaan.

4 §. *Huomautus, varoitus ja kassasta erottaminen.* Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi edellä todetusta jälkisuojaoikeudesta johtuva muutos. Voimassa olevan lain mukaan työttömyyskassa voi erottaa jäsenyydestään sen, joka on pysyvästi siirtynyt pois ammatista tai työalalta, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin. Koska työttömyyskassan jäsenellä on jälkisuojaoikeuden nojalla oikeus aiemman palkkatyön perusteella määräytyvään päivärahaan enintään 1,5 vuotta kestäneen yritystoiminnan jälkeen ja yrittäjäkassaan liittyminen on vapaaehtoista, pitää henkilön voida olla palkansaajakassan jäsenenä sen ajan ilman, että hänet erotetaan alalta poissiirtymisen vuoksi. Tämän vuoksi 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jonka mukaan yrittäjäksi siirtynyt kassan jäsen voi säilyttää jäsenyytensä palkansaajakassassa korkeintaan puolentoista vuoden ajan yritystoiminnan aloittamisesta lukien.

6 luku. Rahoitus

19 § *Jäsenmaksut.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yrittäjien ansioon suhteutetun päivärahan rahoituksesta johtuva muutos. Ehdotuksen mukaan työttömyyskassojen keskuskassa ei osallistuisi yrittäjäkassan rahoitukseen siltä osin kuin yrittäjäkassa maksaa yrittäjän vakuutuksen perusteella päivärahoja.

Esityksen tarkoituksena on, että yrittäjän työtulon perusteella määräytyisivät sekä työttömyyspäivärahan ansio-osan suuruus että yrit-

täjäkassan jäsenmaksut. Voimassa olevan lain mukaan sosiaali- ja terveystoimi vahvistaa työttömyyskassan jäsenmaksun kassan tekemän esityksen pohjalta. Sosiaali- ja terveystoimi vahvistaa myös työttömyyskassan säännöt, joissa 2 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan on mainittava jäsenmaksun laskemisen perusteet. Näitä menettelytapoja noudatettaisiin jatkossa myös yrittäjäkassan osalta. Palkansaajakassan ja yrittäjäkassan rahoitusrahenne poikkeavat kuitenkin olennaisesti toisistaan, mikä tulisi ottaa huomioon, kun yrittäjäkassan jäsenmaksua ja sääntöjä vahvistetaan. Yrittäjäkassan jäsenmaksulla rahoitetaan kassan hallintokulut, työttömyyspäivärahan ansiosat kokonaisuudessaan sekä koulutustuen ansiotuen ansio-osista 52,5 %. Vahvistettavan jäsenmaksun sekä jäsenmaksun laskemisen perusteiden tulisi vakuutusperiaatteen mukaisesti olla suhteessa yrittäjäkassan jäsenmaksulla rahoitettavaan etuuteen.

Yrittäjäkassan jäsenmaksut ovat tuloverolain (1535/92) 31 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla verotuksessa vähennyskelpoisia.

19 a § *Jäsenmaksujen tasaus.* Eri aloilla valitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi luotu jäsenmaksujen tasausjärjestelmä ei esityksen mukaan koskisi yrittäjäkassoja. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tästä johtuva tekninen muutos.

21 §. *Tukikassa.* Esityksen mukaan yrittäjäkassat eivät kuuluisi tukikassajärjestelmän piiriin. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan tehtäväksi terminologinen muutos.

22 §. *Kassan vajauksen täyttäminen.* Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehtäisiin tekniset muutokset sen johdosta, että esityksen mukaan yrittäjäkassa ei kuuluisi palkansaajakassojen keskinäiseen tukikassaan, eikä sillä olisi oikeutta saada tukikassan varoja mahdollisen alijäämän kattamiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti sen johdosta, että myöskään valtio ei kattaisi yrittäjäkassan mahdollista alijäämäistä tulosta. Alijäämä siirrettäisiin ehdotuksen mukaan yrittäjäkassan seuraavan vuoden tilinpäätökseen täytettäväksi kassan varoista, jolloin alijäämä otettaisiin huomioon sosiaali- ja terveystoimin vahvistaessa yrittäjäkassan sitä seuraavan vuoden jäsenmaksua.

7 luku. Valtionosuus

24 §. *Oikeus valtionosuuteen.* Pykälään ehdo-

tetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säänneltäisiin täyteen valtionosuuteen oikeuttavasta kassan jäsenmäärästä. Vähimmäisjäsenmäärä ehdotetaan korotettavaksi asteittain siten, että vuodesta 1999 lähtien vähimmäisjäsenmäärän tulisi olla 8 000 jäsentä. Nykyisen 60 §:n mukaisen siirtymäsäännöksen nojalla voisi täyden valtionosuuden saada vuoteen 1996 saakka. Perustettavilta yrittäjäkassoilta edellytettäisiin vuonna 1996 valtionosuuden saamiseksi ja vuosina 1995—96 hallintokulujen valtionosuuden saamiseksi nykyisin mukaisesti 3 000 jäsenen vähimmäismäärää. Ehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi kuitenkin erityisestä syystä oikeus hyväksyä yhdellä vuodella hitaampi siirtymäaikataulu täyteen valtionosuuteen oikeuttavana. Poikkeus tulisi kysymykseen esimerkiksi silloin, kun jäsenmäärä ensimmäisenä vuonna olisi vähäisessä määrin vaadittua pienempi tai kun kassojen päätöksenteko sulautumisesta tai yhtymisestä edellyttää nyt ehdotettua pitempää aikataulua.

25 § Valtionosuus päivärahoista. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi yrittäjäkassojen rahoituksesta johtuvat muutokset. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tästä johtuva tekninen muutos ja pykälään otettaisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin yrittäjäkassojen rahoituksesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että yrittäjäkassa saisi työttömyysturvalain 16 §:n nojalla (palkansaajan ansiopäiväraha) maksamiinsa päivärahoihin vastaavan rahoituksen kuin palkansaajakassa.

Valtio rahoittaa palkansaajien ansiopäivärahasta peruspäivärahaa vastaavan laskennallisen osuuden. Koska peruspäivärahassa ei sovelleta tarveharkintaa, työssäoloehdon täyttävät yrittäjät voisivat saada täysimääräisen valtion kokonaan rahoittaman peruspäivärahan. Edellä todetun perusteella ehdotetaan, että valtionosuutena maksettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä yrittäjäkassan maksamista päivärahoista työttömyysturvalain 22 §:n mukaista peruspäivärahaa ja 24 §:n mukaista lapsikorotusta vastaava osuus. Työttömyyspäivärahaa maksetaan myös työttömyysturvalain 5 luvun mukaan soviteltuna ja 27 ja 27 a §:n mukaan vähennettynä. Edellä mainittua perusturvaan vastaava osuus laskettaisiin kustakin maksetusta päivärahasta erikseen siten, että valtionosuus vastaa sitä, mikä henkilölle maksettaisiin peruspäivärahassa.

Pykälän 2 momentissa säädetään valtionosuudesta työvoimapolitiisesta aikuiskoulu-

tuksesta annetun lain mukaiseen ansiotuen ansio-osaan. Tämä valtionosuus olisi ehdotuksen mukaan sama sekä palkansaaja- että yrittäjäkassassa.

8 Luku. Työttömyyskassojen keskuskassa ja tukimaksu

30 § Keskuskassan osuus päivärahoista. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi yrittäjäkassojen rahoituksesta johtuvat muutokset. Lisäksi ehdotetaan, että yrittäjäkassa saisi työttömyysturvalain 16 §:n nojalla (palkansaajan ansiopäiväraha jälkisuojatilanteissa) maksamiinsa päivärahoihin vastaavan rahoituksen kuin palkansaajakassa. Palkansaajakassan työttömyysturvalain 16 a §:n nojalla maksamiin päivärahoihin (yrittäjäkassasta siirtyneet henkilöt, jotka eivät vielä ole täyttäneet palkansaajan työssäoloehtoaa) tulisi niinkään vastaava rahoitus.

31 § Keskuskassan osuus hallintokuluista. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan niinkään tehtäväksi yrittäjäkassojen rahoituksesta johtuva tekninen muutos.

9 luku. Työttömyysvakuutusmaksu

33 a §. Työttömyysvakuutusmaksun suorittaminen eräissä tapauksissa. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Vakuutusperiaatteen mukaisesti ehdotetaan, että velvollisuutta työnantajan työttömyysvakuutusmaksun maksamiseen ei ole kommandiittiyhtiön vastuunalaisista ja avoimen yhtiön yhtiömiehistä, vaikka nämä kuuluisivatkin lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin, koska näillä ei yrittäjinä ole oikeutta työttömyysvakuutusmaksulla katettaviin etuuksiin. Edelleen vakuutusperiaatetta noudattaen työnantajan velvollisuuteen maksaa työttömyysvakuutusmaksua säädettäisiin poikkeus työttömyysturvalaissa yrittäjiksi määriteltyjen yrityksen osaomistajien osalta. Työttömyysturvalain 1 a §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitetuista yrityksen osaomistajista perittäisiin työnantajilta erillinen työttömyysvakuutusmaksu, jonka suuruus määrättäisiin 34 §:n mukaisesti vuosittain valtioneuvoston päätöksellä. Työttömyysvakuutusmaksun suuruus olisi määrättävä siten, että maksussa otettaisiin huomioon työttömyysvakuutusmaksulla rahoitettavat muut kuin työttömyysturvan ansiopäivärahaetuudet. Siten maksun suu-

ruudessa olisi otettava huomioon Työttömyyskassojen keskuskassan vuotuiset työeläkelisistä, palkkaturvasta ja koulutus- ja erorahaston menoista sekä osittain keskuskassan hallinto- ja rahoituskuluista johtuvat velvoitteet.

34 § Työttömyysvakuutusmaksun suuruus. Pykälän mukaan valtioneuvosto vahvistaisi vuosittain erilliset työttömyysvakuutusmaksut edellä 33 a §:ssä tarkoitettujen yrityksen osastajien ja yrityksen muiden työntekijöiden osalta. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu peritään sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy. Työttömyysturvalain 1 a §:n mukainen yrittäjän määrittely poikkeaisi tapaturmavakuutuslain vastaavasta määrittelystä. Tästä johtuen työttömyysvakuutusmaksun perinnästä huolehtivien tapaturmavakuutuslaitosten tulisi perintää varten selvittää lainkohdassa tarkoitettujen yrityksen omistussuhteet ja perhesuhteet. Maksun perintää varten tulisi yrityksen palkkasumma ilmoittaa vakuutuslaitokselle erikseen kummankin edellä todetun ryhmän osalta.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

1.3. Laki työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

15 §. Oikeus koulutustukeen. Ehdotuksen mukaan yrittäjän työssäoloehdon täyttäneellä henkilöllä olisi oikeus työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutustukeen, sekä perustukeen että ansiotukeen. Pykälään otettaisiin tätä koskevat viittaukset työttömyysturvalain 13 §:n 3 momenttiin, jossa säädetään yrittäjän työssäoloehdosta peruspäivärahassa, ja 16 a §:ään, jossa säädetään ansio-päivärahan työssäoloehdosta yrittäjien osalta. Lisäksi pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan ansiotuen ansio-osaan ei olisi oikeutta siltä ajalta, jona opiskelija on katsottava työttömyysturvalain 5 a §:n nojalla päätoimiseksi yrittäjäksi.

16 §. Täysimääräinen koulutustuki. Pykälään lisättäisiin viittaus yrittäjän ansioon suhteutettua päivärahan määrääntymistä koskevaan työttömyysturvalain pykälään.

18 §. Vähennetty koulutustuki. Yhdenmukaisesti työttömyysturvaa koskevien säännösten kanssa yritystoiminnan loppumiseen liittyvä

yritysomaisuuden myyntivoitto vähentäisi henkilölle maksettavaa etuuden määrää. Tätä koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi pykälän 2 momenttiin.

21 §. Etuuden hakeminen. Pykälän viittaus-säännökset muutetaan.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

1.4. Laki työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

15 §. Työmarkkinatuen rajoitukset. Pykälään lisätään viittaussäännös yrittäjien työvoimapolitiista sääntelyä koskevaan työttömyysturvalain 5 a §:ään.

25 §. Työmarkkinatuen maksaminen ilman tarveharkintaa. Pykälän 1 momentin viittaus-säännös muutetaan. Pykälän 2 momenttiin lisätään viittaukset työttömyysturvalain yrittäjien työssäolohtoa koskeviin säännöksiin, jolloin myös 55 vuotta täyttäneillä yrittäjillä, jotka ennen työttömäksi jäämistään ovat täyttäneet työssäoloehdon, on oikeus työmarkkinatukeen, jossa ei sovelleta tarveharkintaa.

34 §. Työvoimapolitiinen lausunto. Pykälän viittaussäännös muutetaan.

36 §. Työmarkkinatuen periminen eräissä tapauksissa. Työmarkkinatuen ja eräiden takauksien myönnettävien etuuksien yhteensovittamista tarkistetaan. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi huomioon otettavina etuuksina ansioon suhteutettu työttömyyspäiväraha ja työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiset etuudet.

39 §. Työttömyysturvalain soveltaminen. Pykälään lisätään siitä aikaisemmin pois jäänyt viittaus työttömyysturvalain 6 §:n säännöksiin, jotka koskevat työriidan vaikutusta oikeuteen saada työmarkkinatukea.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lain 25 §:n 2 momenttia sovellettaisiin henkilöön, joka jää työttömäksi lain tultua voimaan. Tällöin momentissa tarkoitettuun työssäoloehtoon voitaisiin lukea myös työ ja yrittäjätoiminta 1 päivästä tammikuuta 1994 alkaen.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

3. Säättämisyjärjestys

Ehdotettuja työttömyysturvalain muutoksia on tarkoitettu soveltaa niihin etuuksiin, jotka maksetaan, jos henkilö tulee työttömäksi lain tultua voimaan. Nykyisen soveltamiskäytännön perusteella on voitu maksaa työttömyyspäivärahaa myös sellaisille henkilöille, jotka työttömyysturvalain 1 a §:ään ehdotetun yrittäjän määrittelyä koskevan säännöksen perusteella olisi katsottava yrittäjiksi ja joille lainmuutoksen jälkeen muutettujen säännösten perusteella ei voitaisi enää maksaa työttömyyspäivärahaa. Työttömyysturvalakia koskevan voimaantulosäännöksen perusteella lainmuutoksella ei puuttuttaisi niihin aikaisemman lain perusteella maksussa oleviin työttömyyspäivärahoihin, joita on maksettu sanotussa lainkohdassa tarkoitetuille yrityksen osaomistajille, niin kauan kuin työttömyys jatkuu yhdenjaksoisesti. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään katsonut sosiaalisten avustusten nauttivan hallitusmuodon 6 §:stä johtuvaa omaisuuden suojaa vain maksettavaksi erääntyneiltä osiltaan. Esitys ei sisällä tällaisia etuuksien saamisedellytyksiä muuttavia säännöksiä, jotka vaatisivat tällä perusteella esityksen käsittelyä vaikeutetussa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaan lakiesitys voidaan panna lepäämään, jos kysymyksessä on ehdotus sellaiseksi laiksi, joka heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, eikä ehdotus koske verosta säättämistä tai valtiosopimukseen sisältyvien määräysten hyväksymistä. Tätä säännöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 234/1991 vp.) perusteluissa todetaan, että perusturvalla tarkoitetaan vain luonnollisille henkilöille maksettavia rahamääräisiä toistuvaissuorituksia ja vain sitä osaa sosiaaliturvasta, jolla pyritään turvaamaan yksilön toimeentulolle välttämätön elintaso. Näissä perusteluissa olevassa perusturvaetuksia koskevassa luettelossa on mainittu muun muassa työttömyysturvalaissa tarkoitettut peruspäiväraha lapsikorotuksineen sekä ansioon suhteutetun päivärahan perusosa. Perustuslakivaliokunta luonnehti mietinnössään n:o 7/1992 vp. esitykseen sisältyvää etuusluetteloa mahdollisimman kattavaksi tarkoitetuksi vähimmäisluetteloksi perusturvaan kuuluvista etuuksista ja siten hyväksyi sen käsityksen, että ainakin edellä mainitut etuudet kuuluvat lakisääteiseen perusturvaan.

Työttömyysturvalakia muutettiin vuoden

1994 alusta lukien siten, että peruspäivärahan saamisen edellytykseksi tuli vastaavan työssäoloehdon täyttyminen kuin ansioon suhteutussa työttömyyspäivärahassa. Peruspäivärahasta poistettiin samalla tarveharkinta. Peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa koskevia säännöksiä yhtenäistettiin myös siten, että peruspäivärahaa maksetaan ajallisesti rajoitettuna: työttömyysturvalain 26 §:n mukaan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa voidaan yhteensä maksaa enintään 500 päivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana.

Samanaikaisesti peruspäivärahaa koskevien muutosten kanssa säädettiin laki työmarkkinatuesta (1542/93). Jos henkilö työssäoloehdon täyttymättä jäämisen tai työttömyyspäivärahan enimmäiskeston täyttymisen johdosta ei ole oikeutettu työttömyyspäivärahaan siirtyä hän työmarkkinatuen piiriin. Tämä koski myös yritystoiminnasta työttömäksi jääneitä, koska työssäoloehdot ei voi hankkia yritystoiminnalla. Perustuslakivaliokunta totesi mainittuja työttömyysturvan muutoksia koskevassa lausunnossaan (PeVL 32/1993 vp.) toimeentulon lakisääteisen perusturvan kannalta olevan merkitystä sillä, mitä järjestelmästä toiseen siirtyminen vaikuttaa perusturvaetuuden suuruuteen. Kun työmarkkinatuki on työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan, sellaisena kuin se oli ennen 1.1.1994 voimaan tullutta lainmuutosta, suuruinen ja työmarkkinatukeen maksetaan vastaavalla tavalla kuin peruspäivärahassa lapsikorotukset, joita on pidetty yhtenä perusturvaetuutena, voidaan työmarkkinatuen edellä todetun perusteella katsoa tulleen perusturvaetuutena aiempaan tarveharkintaiseen peruspäivärahaan rinnastettavaksi ja, kun peruspäivärahassa ei enää sovelleta tarveharkintaa, peruspäivärahan sijalle.

Esityksessä ehdotetaan yritystoimintaa harjoittaneiden henkilöiden oikeutta työttömyysturvaetuuksiin laajennettavaksi nykyisestä muun muassa siten, että oikeus peruspäivärahaan olisi myös henkilöllä, jonka työttömyyttä edeltänyt toimeentulo on perustunut yritystoimintaan. Lakisääteisen toimeentulon perusturvana pidettävän työmarkkinatuen osalta yritystoimintaa harjoittaneet henkilöt saatetaan samaan asemaan muiden työssäoloehdon täyttäneiden henkilöiden kanssa. Tämä koskee erityisesti 55 vuotta täyttäneiden henkilöiden oikeutta työmarkkinatukeen, johon ei sovelleta tarveharkintaa. Koska esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla ei siten missään kohdin heikennetä

toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, voidaan lakiehdotukset käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 1 momentin 8 kohta ja 5 momentti,

sellaisena kuin niistä on, 5 §:n 5 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa (665/93) ja

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentin 9 kohta, 9 §:n 4 momentti, 16 §:n 1 ja 5 momentti, 17 §:n 1 momentin 6 kohta, 25 §, 26 §:n 1 ja 4 momentti ja 47 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat, 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 4 momentti ja 9 §:n 4 momentti mainituissa 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa, 3 §:n 3 momentti ja 26 §:n 1 ja 4 momentti 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1541/93) ja 47 §:n 1 momentti 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1367/90), 5 §:n 1 momentin 9 kohta 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1334/92), 17 §:n 1 momentin 6 kohta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1537/93) ja 25 § 27 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (226/87), sekä

lisätään 1 lukuun uusi 1 a §, 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 27 päivänä helmikuuta 1987, 18 päivänä joulukuuta 1992 ja 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetuilla laeilla sekä 9 päivänä joulukuuta 1990, 27 päivänä maaliskuuta 1991, 30 päivänä joulukuuta 1991 ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla (98/90, 620/91, 1692/91 ja 1651/92) uusi 14 kohta, 2 lukuun uusi 5 a §, 13 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa uusi 3 ja 4 momentti ja 4 lukuun uusi 16 a § ja 23 a §, seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Työttömyysturvaan on oikeus lisäksi yritystoimintaa harjoittavalla henkilöllä tämän lain mukaisesti. Lain 13 §:n 2 momenttia, 16 §:n 1—7 momenttia, 17 §:n 1 momentin 1—3 kohtia, 23 §:ää ja 26 §:n 2 momenttia ei kuitenkaan sovelleta yritystoimintaa harjoittavaan henkilöön.

1 a §

Yritystoimintaa harjoittava henkilö

Yritystoimintaa harjoittavaksi henkilöksi

katsotaan tässä laissa henkilö, joka päätoimintaan varten on yrittäjien eläkelain (468/69) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen sekä näiden lisäksi henkilö,

1) joka työskentelee johtavassa asemassa osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään on vähintään 15 prosenttia tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään 30 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräamisvalta; tai

2) joka työskentelee osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään puolet osakepääomasta tai osakkei-

den tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräämisvalta; tai

3) joka edellä 1 tai 2 kohdassa säädetyllä tavalla työskentelee muussa yrityksessä tai yhteisössä, jossa hänellä tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa katsotaan olevan mainituissa kohdissa sanottua vastaava määräämisvalta.

Henkilön katsotaan olevan johtavassa asemassa yrityksessä, jos hän on osakeyhtiön toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen tai jos hän osakeyhtiössä tai muussa yrityksessä tai yhteisössä on vastaavassa asemassa.

Perheenjäseneksi katsotaan yrityksessä työskentelevän henkilön puoliso ja henkilö, joka on yrityksessä työskentelevälle henkilölle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu henkilön kanssa samassa taloudessa. Aviopuolisoita, jotka välien rikkoutumisen vuoksi asuvat pysyvästi erillään, ei pidetä puolisoina.

3 §

Toimeenpanoelimet

Työvoimatoimikunta tai työvoimatoimisto antaa työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä, joista säädetään 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentin 3 ja 10 kohdassa sekä 2 ja 6 momentissa, 5 a §:ssä ja 7—11 §:ssä, sosiaalivakuutustoimikuntaa ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston tulee työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan pyynnöstä täydentää lausuntoaan viipymättä.

Sitovaa lausuntoa ei kuitenkaan anneta silloin, kun työntekijä on lomautettu määräajaksi 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla ja lomautus koskee vähintään kymmentä työntekijää.

5 §

Työttömyyspäiväraha-oikeuden rajoitukset

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä:

9) siltä ajalta, jolta hän saa maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaista sukupolvenvaihdoseläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumistuesta (/

) annetun lain mukaista luopumistukea.

14) siltä ajalta, jolle 1 a §:ssä tarkoitettua yritystoimintaa harjoittaneen henkilön yritysomaisuuksien myyntivoitto, joka liittyy yritystoiminnan lopettamiseen, voidaan jaksottaa hänen työtulonsa perusteella. Käyttöomaisuudesta saatua myyntivoittoa pidetään yrityksen lopettamiseen liittyvänä myös silloin, kun se on saatu kuuden kuukauden aikana ennen yrityksen lopettamista tai todisteellista keskeytymistä. Asetuksella voidaan tarkemmin säätää myyntivoitosta ja sen määräämisestä.

5 a §

Päätoiminen yrittäjä

Henkilöllä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan siltä ajalta, jona hän työllistyy yritystoiminnassa tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään. Yrityksenä pidetään myös maatalousyritystä.

Henkilön, joka työttömänä aloittaa 1 a §:ssä mainitun yritystoiminnan tai oman työn, katsotaan työllistyneen 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, jos toiminnan vaatima työ määrä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

Henkilön, joka on aikaisemmin työllistynyt päätoimisesti 1 a §:ssä mainitussa yritystoiminnassa tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään, katsotaan työllistyneen 1 momentissa tarkoitetulla tavalla siihen ajankohtaan asti, jona hän on todistettavasti toiminnan kokonaan lopettanut. Yritystoiminnan tai oman työn todisteellisesti keskeydyttyä katsotaan henkilön työllistyneen, kunnes toiminta on ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä neljän kuukauden ajan. Rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta henkilöön:

1) jota on pidettävä palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä; palkansaajaan rinnastettavalla yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjää, joka itse osallistuu työsuoritukseen ja joka on pysyvässä toimeksiantosuhteessa pääsääntöisesti yhteen toimeksiantajaan, jonka välittämän johdon ja valvonnan alainen hän on; lisäksi edellytetään, ettei hänellä ole viimeksi kuluneen vuoden aikana työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien ollut yhteensä enempää kuin yksi ulkopuolinen työntekijä kerrallaan palveluksessaan;

2) jonka yritystoiminta luonnonolosuhteista johtuen on kausiluontoista; eikä

3) jonka yritystoiminta on sivutoimista;

edellyttäen, että hänen aikaisemman työssäolonsa perusteella tai muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

9 §

*Oikeus työttömyyspäivärahaan
eräissä tapauksissa*

Henkilöllä, joka on ollut välittömästi työvoimatoimistoon ilmoittautumisesta edeltäneen kuuden kuukauden aikana työmarkkinoilla vähemmän kuin kuusi viikkoa eikä voi esittää hyväksyttävää syytä poissaololleen, ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan kuuden viikon ajalta työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien. Henkilön katsotaan olleen työmarkkinoilla, jos hän on ollut 16 §:n 2 momentissa tarkoitetussa työssä tai työllistynyt yritystoiminnassa taikka ollut työnhakijana työvoimatoimistossa.

13 §

Oikeus peruspäivärahaan

Edellä 1 a §:ssä tarkoitetun yritystoimintaa harjoittavan henkilön työssäoloehto täyttyy, kun henkilö 48 lähinnä edellisen kuukauden aikana on työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä siten, että yritystoiminta on ollut laajuudeltaan olennaista. Työssäoloehtoon voidaan lukea myös lähinnä 24 edellisen kuukauden aikana tehty 2 momentissa tarkoitettu työssäoloehdon täyttävä työ. Lisäksi työssäoloehtoon sovelletaan mitä 16 a §:n 4—5 momentissa säädetään. Asetuksella voidaan tarkemmin säätää työssäoloehdon täyttävän yritystoiminnan laajuudesta.

Peruspäivärahaan sovelletaan lisäksi, mitä 16 §:n 7 ja 8 momentissa säädetään.

16 §

*Palkansaajan oikeus ansioon
suhteutettuun päivärahaan*

Ansioon suhteutettuun päivärahaan on oikeus työttömyyskassan jäsenenä (vakuutettu), joka on ollut vakuutettuna vähintään kuusi edellistä kuukautta ja joka palkansaajakassassa vakuutettuna ollessaan on täyttänyt työssä-

oloehdon.

Jos vakuutettu on ollut poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä yli kuusi kuukautta tai työskennellyt 1 a §:ssä tarkoitettuna yrittäjänä yli 18 kuukautta, hänelle ei makseta palkansaajan ansioon suhteutettua päivärahaa ennen kuin hän on täyttänyt poissaolon tai edellä mainitun työskentelyn jälkeen 1 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon. Tällöin 24 kuukauden tarkastelujakso alkaa siitä, kun henkilö on poissaolon tai työskentelyn jälkeen mennyt työhön.

16 a §

*Yrittäjän oikeus ansioon
suhteutettuun päivärahaan*

Ansioon suhteutettuun päivärahaan on oikeus 1 a §:ssä tarkoitetulla yritystoimintaa harjoittaneella henkilöllä, joka on työttömyyskassan jäsen ja joka on ollut vakuutettuna vähintään 24 edellistä kuukautta ja joka yrittäjäkassassa vakuutettuna ollessaan on täyttänyt yrittäjän työssäoloehdon.

Yrittäjän työssäoloehto täyttyy, kun henkilö lähinnä edellisen 48 kuukauden aikana (tarkastelujakso) on työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä siten, että yritystoiminta on ollut laajuudeltaan olennaista. Asetuksella voidaan tarkemmin säätää työssäoloehdon täyttävän yritystoiminnan laajuudesta.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, yrittäjän työssäoloehtoon voidaan lukea myös enintään kuusi kuukautta 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua palkansaajakassan jäsenenä hankittua työssäoloehto ja vakuutusehto, jos palkansaajakassan jäsen kuukauden kuluessa yrittäjäksi ryhtymisestä ja palkansaajakassasta eroamisesta liittyy yrittäjäkassaan.

Jos henkilö on sairauden, laitoshoidon, asevelvollisuuden, opintojen, lastenhoidon tai muun näihin verrattavan hyväksyttävän syyn johdosta estynyt olemasta työmarkkinoilla, voidaan 2 momentissa mainittua tarkastelujaksoa vastaavasti pidentää.

Jos vakuutettu on ollut poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä yli vuoden, hänelle ei makseta yrittäjän ansioon suhteutettua päivärahaa ennen kuin hän on täyttänyt poissaolon jälkeen 2 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon. Tällöin 48 kuukauden tarkas-

telujakso alkaa siitä, kun henkilö on poissaolon jälkeen aloittanut yritystoiminnan.

17 §

Oikeus sovittelun työttömyyspäivärahaan

Sovittelun työttömyyspäivärahaan on oikeus tämän lain 1 ja 2 §:ssä sekä 2—6 luvussa säädettyin edellytyksin henkilöllä,

6) joka työttömänä ollessaan on aloittanut muun kuin 5 a §:ssä tarkoitetun yritystoiminnan sekä

23 a §

Yrittäjän ansioon suhteutetun päivärahan suuruus

Yritystoimintaa harjoittaneen henkilön ansioon suhteutettu päiväraha lasketaan noudattaen soveltuvin osin, mitä 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Päiväraha määrätään sen työtulon perusteella, jonka mukaan yritystoimintaa harjoittanut henkilö on yrittäjäkassassa vakuuttanut itsensä yhteensä enintään 24 kuukauden ajan ennen työttömyyttä. Työtuloa ei kuitenkaan saa määrätä suuremmaksi kuin henkilön yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vahvistettu työtulo mainittuna aikana tai työntekijäin eläkelain mukainen palkka keskimäärin mainittuna aikana on ollut. Jos työtuloa on edellä mainittuna aikana muutettu, saadaan päivärahan suuruuden perusteena oleva työtulo jakamalla vahvistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Tällöin työtulon 20 prosenttia suurempaa korotusta ei kuitenkaan oteta huomioon. Asetuksella voidaan säätää tarkemmin ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevan työtulon määräämisestä.

25 §

Etuksien korotus

Jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, asetuksella on tarkistettava tämän lain 18 §:n 1 momentissa sekä 22 ja 24 §:ssä säädetty markkamäärät palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa.

26 §

Päivärahakauden kesto

Peruspäivärahaa ja ansioon suhteutettua päi-

värahaa maksetaan yhteensä enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana. Edellä mainittuun enimmäismäärään luetaan myös sellaiset työttömyyspäivät, joilta henkilölle on maksettu työttömyysetuutta sellaisessa valtiossa, jonka kanssa Suomessa on työttömyysturvaa koskeva sopimus. Työ-, omavastuu- ja korvauspäivien lukumäärä kunakin kalenteriviikkona saa olla yhteensä enintään viisi. Viiden päivän enimmäismäärää laskettaessa korvauspäivinä pidetään myös niitä päiviä, joina henkilö saa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea. Omavastuupäiviksi katsotaan myös 7 §:n 1 momentin, 8 §:n sekä 9 §:n 1 ja 4 momentin mukaisiin määräaikoihin sisältyvät työttömyyspäivät.

Jos henkilö 1 momentissa tarkoitetun neljän vuoden ajan kuluessa on täyttänyt päivärahan saamisen edellytyksenä olevan työssäoloehdon kahdeksan kuukauden tarkastelujakson aikana, aloitetaan 1 momentissa tarkoitetun neljän peräkkäiseen kalenterivuoteen sisältyvän 500 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen alkaa saada päivärahaa. Samoin menetellään, jos 1 a §:ssä tarkoitettu henkilö on täyttänyt 16 a §:n 2 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon yhdenjaksoisesti.

47 §

Asetuksenantovaltuus

Asetuksella säädetään:

- 1) 5 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta yritystoiminnan tai oman työn aloittamisesta;
- 2) 5 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta yritystoiminnan tai oman työn lopettamisesta ja keskeyttämisestä;
- 3) 7 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ammatitaidon edellyttämästä työkokemuksesta;
- 4) 7 §:n 5 momentissa tarkoitetusta sopivan asunnon kohtuullisista ehdoista;
- 5) 7 §:n 5 momentissa tarkoitetusta painavasta henkilökohtaisesta syystä; sekä
- 6) 10 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sopivan työvoiman saatavissa olon selvittämisestä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1995.

Lain 13 §:n 3 momenttia ja 16 a §:ää sovelletaan henkilöön, joka ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi lain tultua voimaan. Lain 13 §:n 3 momentissa tarkoitettuun työssäoloeh-

toon luetaan työssäolo ja yritystoiminta tammiukuun 1 päivän 1994 jälkeen. Lain 16 a §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa voidaan työssäolohehtoon ja vakuutusehtoon lukea myös aika ennen lain voimaantuloa, jos 1 a §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu henkilö

kuuden kuukauden kuluessa lain voimaan tulosta lukien liittyy yrittäjäkassaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

työttömyyskassalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyyskassalain (603/84) 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 ja 7 momentti, 4 §:n 3 momentti, 19 §:n 1 momentti, 19 a §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 ja 3 momentti, 25 §:n 1 momentti, 30 §, 31 §:n 1 momentti ja 34 §,

sellaisina kuin niistä ovat, 1 §:n 1 momentti ja 30 § osittain muutettuna 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla (1366/90), 19 a §:n 1 momentti 15 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (536/90) ja 25 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1695/91), ja

lisätään 22 §:ään uusi 4 momentti, 24 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla, uusi 3 momentti, 25 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa, uusi 3 momentti ja 33 a §:ään, sellaisena kuin se on 3 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1100/93), uusi 4 momentti, seuraavasti:

1 §

Työttömyyskassan tehtävä ja toimialue

Työttömyyskassa on keskinäisen vastuun perusteella toimiva yhteisö, jonka jäsenenä on joko palkkatyöntekijöitä (palkansaajakassa) tai yrittäjiä (yrittäjäkassa). Työttömyyskassan tarkoituksena on työttömyysturvalaissa tarkoitettua ansioturvan ja työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen ansiotuen ja siihen liittyvien muiden opintososiaalisten etuuksien järjestäminen jäsenilleen.

3 §

Jäsenyyden ehdot

Palkansaajakassan jäseneksi pääsee Suomessa asuva palkkatyöntekijä, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta ja joka työskentelee sellaisessa ammatissa tai sellaisella työalalla, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin. Yrittäjäkassan jäseneksi pääsee Suomessa asuva yrittäjä, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta. Yrittäjänä pidetään työttömyysturvalain 1 a §:ssä tarkoitettua henkilöä, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan yritystoiminnasta saatavaan tuloon.

Jos palkansaajakassan jäsen kassasta erottuaan kuukauden kuluessa liittyy toiseen palkansaajakassaan tai yrittäjäkassan jäsen kassasta erottuaan kuukauden kuluessa liittyy toiseen yrittäjäkassaan, jäsenen hyväksi lasketaan hänen työssäoloaikansa ja jäsenenäoloaikansa edellisessä kassassa. Jos palkansaajakassan jäsen kassasta erottuaan kuukauden kuluessa liittyy yrittäjäkassaan eikä jäsenen yrittäjäksi ryhtymisestä yrittäjäkassaan liittyttäessä ole kulunut kuukautta, voidaan hänen hyväkseen lukea hänen työssäoloaikansa ja jäsenenäoloaikansa palkansaajakassassa enintään kuuden kuukauden ajalta.

4 §

Huomautus, varoitus ja kassasta erottaminen

Työttömyyskassa voi erottaa jäsenyydestään sen, joka on pysyvästi siirtynyt pois ammatista tai työalalta, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin. Yrittäjäksi siirtynyt palkansaajakassan jäsen voi säilyttää jäsenyytensä palkansaajakassassa korkeintaan puolentoista vuoden ajan yritystoiminnan aloittamisesta lukien.

19 §

Jäsenmaksut

Jäsenmaksut on määrättävä siten, että niitä palkansaajakassassa yhdessä valtionosuuden ja työttömyyskassojen keskuskassan tukimaksun kanssa ja yrittäjäkassassa yhdessä valtionosuuden kanssa voidaan pitää riittävinä kassan sitoumusten täyttämiseen. Jäsenmaksut vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö kassan tekemän esityksen pohjalta.

19 a §

Jäsenmaksujen tasaus

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi valtio voi suorittaa jäsenmaksujen tasausta valtion talousarviossa sanottuun tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen puitteissa niille palkansaajakassoille, joiden työttömyyspäivärahamenot ovat edellisenä vuonna ylittäneet 75 prosentilla kassojen jäsentä kohti lasketut keskimääräiset päivärahamenot. Kassalle voidaan suorittaa ennakkoa jäsenmaksujen tasaukseen.

21 §

Tukikassa

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi toimii keskinäisen vastuun pohjalta työttömyyskassojen tukikassa, johon kaikki palkansaajakassat kuuluvat. Kassat suorittavat jäsenmaksuna tukikassalle sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman markkamäärän jäsentä kohti vuodessa siten, että tukikassan varat riittävät 22 §:n 2 momentin mukaiseen tasoitukseen. Tukikassan jäsenmaksu voidaan vahvistaa enintään kymmenesosaksi kassojen jäsenten keskimääräisestä jäsenmaksusta ja se on vahvistettava enimmäismääräiseksi aina, milloin valtion 22 §:n mukaista lisäosuutta joudutaan käyttämään tai ilmeinen vaara siihen on olemassa.

22 §

Kassan vajauksen täyttäminen

Jos tilinpäätös osoittaa 1 momentissa tarkoitettua tasoitusrahaston enimmäiskäytön jälkeen edelleen vajausta, saadaan palkansaajakassan

vajaus täyttää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua tukikassan varoista. Tukikassan varoja voidaan yhden kalenterivuoden aikana käyttää enintään puolet niiden määrästä kassojen vajauksen suhteessa.

Jos palkansaajakassan vajausta ei voida täyttää 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla, vajaus täytetään valtion varoista kassalle myönnettävällä lisäosuudella.

Yrittäjäkassan vajaus, jota ei voida täyttää 1 momentissa mainitulla tavalla siirretään kassan seuraavan vuoden tilinpäätökseen täytettäväksi kassan varoista.

24 §

Oikeus valtionosuuteen

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja 60 §:ssä säädetään, työttömyyskassalla on oikeus valtionosuuteen, jos sen jäsenmäärä vuosina 1997 ja 1998 on keskimäärin vähintään 6 000 ja vuodesta 1999 lähtien keskimäärin vähintään 8 000. Jäsenmäärän ollessa edellä mainittuja pienempi alennetaan valtionosuutta suhteessa jäsenmäärään. Sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella voidaan kuitenkin erityisestä syystä hyväksyä edellä todettuja pienempi jäsenmäärä ensimmäisenä vuonna täyteen valtionosuuteen oikeuttavana.

25 §

Valtionosuus päivärahoista ja ansiotuen ansio-osista

Valtionosuus on 47,5 prosenttia sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä palkansaajakassan ja yrittäjäkassan työttömyysturvalain 16 §:n nojalla maksamista päivärahoista.

Valtionosuutena maksetaan sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä yrittäjäkassan työttömyysturvalain 16 a §:n nojalla maksamista päivärahoista työttömyysturvalain 22 §:n mukaista peruspäivärahaa ja 24 §:n mukaista lapsikorotusta vastaava osuus.

30 §

Keskuskassan osuus päivärahoista ja ansiotuen ansio-osista

Keskuskassa maksaa työttömyyskassalle, jolla on oikeus saada täyttä valtionosuutta, 47 prosenttia työttömyyskassan työttömyysturva-

lain 16 §:n nojalla maksamista ja palkansaajakassan työttömyysturvalain 16 a §:n nojalla maksamista työttömyyspäivärahoista. Tukimaksua ei kuitenkaan suoriteta sellaisista päivärahoista, joiden osalta työttömyyskassalla ei ole oikeutta valtionosuuteen. Valtionosuuden ollessa 24 §:n mukaisesti alennettu, alennetaan tukimaksua samassa suhteessa.

Keskuskassan tukimaksu palkansaajakassalle työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen ansiotuen ansio-osaan siltä osin kuin se maksetaan ansioon suhteutettuna on 47 prosenttia.

31 §

Keskuskassan osuus hallintokuluista

Keskuskassa maksaa palkansaajakassalle hallintokuluihin kohdistuvana tukimaksuna yhtä suuren markkamäärän kuin mitä valtio 26 §:n 1 momentin nojalla suorittaa sanottuihin kuluihin kohdistuvana osuutena.

33 a §

Työttömyysvakuutuksen suorittaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 33 ja 34 §:ssä säädetään, velvollisuutta työttömyysvakuutusmaksun maksamiseen ei ole kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten ja avoimen yhtiön yhtiömiesten osalta. Työttömyysturvalain 1 a §:n 1 momentin 1—2 kohdissa tarkoitetun työntekijän (yrityksen osaomistaja) osalta työnantaja on velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua vain siltä osin, kuin maksulla rahoitetaan muun kuin tämän lain mukaiset velvoitteet.

34 §

Työttömyysvakuutusmaksun suuruus

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain 33 §:ssä ja 33 a §:ssä tarkoitetut työttömyysvakuutusmaksut siten, että keskuskassa voi suoriutua lain mukaisista velvoitteistaan. Maksu määrätään sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain toimeenpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta 3 päivänä elokuuta 1990 annetun lain (763/90) 15 §:n 1 ja 3 momentti, 16 §:n 1 momentti, 18 §:n 2 momentti ja 21 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 15 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1543/93), 15 §:n 3 momentti 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1540/93), 16 §:n 1 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1194/90) ja 18 §:n 2 momentti 23 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1479/92)

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 30 päivänä joulukuuta 1993 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti seuraavasti:

15 §

Oikeus koulutustukeen

Koulutustukeen on oikeus 17 vuotta täyttäneellä opiskelijalla, joka työttömäksi jäädessään tai koulutuksen aloittaessaan on täyttänyt

työttömyysturvalain 13 §:n 2 tai 3 momentissa tai 16 §:ssä taikka 16 a §:ssä tarkoitetun työsäoloehdon ja joka ei ole saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:ssä tarkoitettua enimmäisaikaa.

Opiskelijalla on oikeus ansiotukeen, jos hän on työttömyysturvalain 16 tai 16 a §:n mukaan oikeutettu ansioon suhteutettuun päivärahaan. Ansiotuen ansio-osan saamisen edellytyksenä on lisäksi, että:

1) opiskelija on työtön tai kokonaan lomautettu;

2) opiskelija on työttömyysturvalain 17 §:ssä tarkoitettu henkilö; tai

3) hän on työttömyysuhan alainen.

Ansio-osaan ei kuitenkaan ole oikeutta siltä ajalta, jona opiskelija on työttömyysturvalain 5 a §:n nojalla katsottava päätoimiseksi yrittäjäksi.

16 §

Täysimääräinen koulutustuki

Täysimääräinen perustuki on työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen. Täysimääräinen ansiotuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta siten kuin työttömyysturvalain 21 §:n 1 momentissa ja 23 tai 23 a §:ssä on ansioon suhteutetusta päivärahasta säädetty.

18 §

Vähennetty koulutustuki

Mitä 1 momentissa palkasta säädetään sovelletaan myös irtisanomisajan palkkaa vastaavaan korvaukseen tai työnantajan muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella maksamaan taloudelliseen etuuteen. Korvaus tai taloudellinen etuus jaksetaan henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella työsuhteen päättymisestä lukien. Lisäksi mitä 1 momentissa säädetään sovelletaan myös työttömyysturvalain 5 §:n 1 momentin 14 kohdassa tarkoitettuun myyntivoittoon.

21 §

Etuuden hakeminen

Jos hakemus koskee ansiotuen myöntämistä 15 §:n 3 momentin 3 kohdassa tai 4 momentissa tarkoitetulla edellytyksellä, hakemukseen on lisäksi liitettävä työvoimaviranomaisen ilmoitus tämän edellytyksen täyttymisestä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

4.

Laki

työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työmarkkinatuesta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1542/93) 15 §, 25 §:n 1 ja 2 momentti, 34 §:n 1 momentti, 36 §:n 3 momentti ja 39 § seuraavasti:

15 §

Työmarkkinatuen rajoitukset

Työmarkkinatuen saamisedellytyksistä on lisäksi voimassa, mitä työttömyysturvalain 5 ja 5 a §:ssä työttömyyspäivärahasta säädetään, jollei 2 luvun säännöksistä muuta johdu.

25 §

Työmarkkinatuen maksaminen ilman tarveharkintaa

Taloudellisen tuen tarvetta ei edellytetä 180 ensimmäisen päivän aikana sellaiselta henkilöl-

tä, jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentissa olevan rajoituksen vuoksi. Henkilölle, joka on täyttänyt työttömyysturvalain 13 tai 16 taikka 16 a §:ssä säädetyn työssäoloehdon ja saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentin mukaisen enimmäismäärän, aloitetaan sanotun 180 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen täyttää työmarkkinatuen saantiehtot.

Taloudellisen tuen tarvetta ei myöskään edellytetä sellaiselta 55 vuotta täyttäneeltä henkilöltä, joka työttömäksi joutuessaan on täyttänyt työttömyysturvalain 13 §:n 2 tai 3 momen-

tissa tai 16 §:n 2—5 momentissa taikka 16 a §:n 2—5 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon.

34 §

Työvoimapolitiittinen lausunto

Työvoimatoimisto tai työvoimatoimikunta antaa kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle lausunnon 13—22 §:ssä, 25 §:n 3 momentissa ja 26 §:n 2 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Lausunto annetaan 15 §:ssä säädettyistä edellytyksistä ainoastaan siltä osin kuin työmarkkinatukeen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 5 §:n 1 momentin 3 ja 10 kohdassa sekä 2 ja 6 momentissa ja 5 a §:ssä työttömyyspäivärahasta säädetään.

36 §

Työmarkkinatuen periminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on saanut perusteettomasti työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisia etuuksia samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti työmarkkinatukea, kansaneläkelaitoksen paik-

listoimisto tai työttömyyskassa saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyyspäivärahan tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen etuuden takautuvasti maksetusta työmarkkinatuesta. Vastaavasti paikallistoimisto saa periä perusteettomasti maksetun työmarkkinatuen takautuvasti suoritettavasta työttömyyspäivärahasta tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesta etuudesta.

39 §

Työttömyysturvalain soveltaminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, sovelletaan työmarkkinatukeen, mitä työttömyysturvalain 6 §:ssä, 28 §:n 4 ja 6 momentissa, 29, 32, 36, 36 a ja 39 §:ssä, 42 §:n 2—5 momentissa, 43 a, 43 b ja 43 c §:ssä ja 44 §:n 3 momentissa työttömyyspäivärahasta ja työttömyysturvasiasta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1995. Lain 25 §:n 2 momenttia sovelletaan henkilöön, joka on joutunut työttömäksi lain tultua voimaan, jolloin momentissa tarkoitettuun työssäoloehtoon voidaan lukea myös työ ja yrittäjätoiminta 1 päivästä tammikuuta 1994 lukien.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 1 momentin 8 kohta ja 5 momentti,

sellaisena kuin niistä on, 5 §:n 5 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa (665/93) ja

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentin 9 kohta, 9 §:n 4 momentti, 16 §:n 1 ja 5 momentti, 17 §:n 1 momentin 6 kohta, 25 §, 26 §:n 1 ja 4 momentti ja 47 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat, 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 4 momentti ja 9 §:n 4 momentti mainituissa 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa, 3 §:n 3 momentti ja 26 §:n 1 ja 4 momentti 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1541/93) ja 47 §:n 1 momentti 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1367/90), 5 §:n 1 momentin 9 kohta 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1334/92), 17 §:n 1 momentin 6 kohta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1537/93) ja 25 § 27 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (226/87), sekä

lisätään 1 lukuun uusi 1 a §, 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 27 päivänä helmikuuta 1987, 18 päivänä joulukuuta 1992 ja 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetuilla laeilla sekä 9 päivänä joulukuuta 1990, 27 päivänä maaliskuuta 1991, 30 päivänä joulukuuta 1991 ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla (98/90, 620/91, 1692/91 ja 1651/92) uusi 14 kohta, 2 lukuun uusi 5 a §, 13 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa uusi 3 ja 4 momentti ja 4 lukuun uusi 16 a § ja 23 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Työttömyysturvaan on oikeus lisäksi yritystoimintaa harjoittavalla henkilöllä tämän lain mukaisesti.

Työttömyysturvaan on oikeus lisäksi yritystoimintaa harjoittavalla henkilöllä tämän lain mukaisesti. Lain 13 §:n 2 momenttia, 16 §:n 1—7 momenttia, 17 §:n 1 momentin 1—3 kohtia, 23 §:ää ja 26 §:n 2 momenttia ei kuitenkaan sovelleta yritystoimintaa harjoittavaan henkilöön.

1 a §

Yritystoimintaa harjoittava henkilö

Yritystoimintaa harjoittavaksi henkilöksi katsotaan tässä laissa henkilö, joka päätöksiinsä varten on yrittäjien eläkelain (468/69) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen sekä näiden lisäksi henkilö,

1) joka työskentelee johtavassa asemassa osa-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

keyhtiössä, jossa hänellä itsellään on vähintään 15 prosenttia tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään 30 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräämisvalta; tai

2) joka työskentelee osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään puolet osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräämisvalta; tai

3) joka edellä 1 tai 2 kohdassa säädetyllä tavalla työskentelee muussa yrityksessä tai yhteisössä, jossa hänellä tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa katsotaan olevan mainituissa kohdissa sanottua vastaava määräämisvalta.

Henkilön katsotaan olevan johtavassa asemassa yrityksessä, jos hän on osakeyhtiön toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen tai jos hän osakeyhtiössä tai muussa yrityksessä tai yhteisössä on vastaavassa asemassa.

Perheenjäseneksi katsotaan yrityksessä työskentelevän henkilön puoliso ja henkilö, joka on yrityksessä työskentelevälle henkilölle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu henkilön kanssa samassa taloudessa. Aviopuolisoita, jotka välien rikkoutumisen vuoksi asuvat pysyvästi erillään, ei pidetä puolisoina.

3 §

Toimeenpanoelimet

Työvoimatoimikunta tai työvoimatoimisto antaa työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä, joista säädetään 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentin 3, 8 ja 10 kohdassa sekä 2, 5 ja 6 momentissa, ja 7—11 §:ssä, sosiaalivakuutustoimikuntaa ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston tulee työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan pyynnöstä täydentää lausuntoaan viipymättä.

Sitovaa lausuntoa ei kuitenkaan anneta silloin, kun työntekijä on lomautettu määräajaksi 17 tai 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla ja lomautus koskee vähintään kymmentä työntekijää.

Työvoimatoimikunta tai työvoimatoimisto antaa työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä, joista säädetään 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentin 3 ja 10 kohdassa sekä 2 ja 6 momentissa, 5 a §:ssä ja 7—11 §:ssä, sosiaalivakuutustoimikuntaa ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston tulee työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan pyynnöstä täydentää lausuntoaan viipymättä.

Sitovaa lausuntoa ei kuitenkaan anneta silloin, kun työntekijä on lomautettu määräajaksi 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla ja lomautus koskee vähintään kymmentä työntekijää.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Työttömyyspäiväraha-oikeuden rajoitukset

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä:

8) siltä ajalta, jona hänen on katsottava työllistyvän omassa, puolisonsa tai vanhempiensa yrityksessä tai tätä vastaavalla tavalla omassa työssään;

9) siltä ajalta, jolta hän saa maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaista sukupolvenvaihdoseläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/92) mukaista luopumiskorvausta:

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä:

(1 mom. 8 kohta kumotaan)

9) siltä ajalta, jolta hän saa maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaista sukupolvenvaihdoseläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumistuesta (/) annetun lain mukaista luopumistukea.

Henkilön katsotaan työllistyvän 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetulla tavalla omassa, puolisonsa tai vanhempiensa yrityksessä, jos hänen työmääränsä hänen työttömänä aloittamassaan yrityksessä tai omassa työssä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle. Henkilöä, joka on aikaisemmin toiminut yrittäjänä tai työllistynyt sitä vastaavalla tavalla omassa työssään, pidetään päätoimisena yrittäjänä siihen sjankohtaan asti, jona hän on todistettavasti lopettanut yritystoimintansa tai jona yritystoiminta on ollut todisteellisesti keskeytynyt. Yrityksellä tarkoitetaan myös maatalousyrittystä. Edellä sanottua ei kuitenkaan sovelleta henkilöön:

1) jota on pidettävä palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä; palkansaajaan rinnastettavalla yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjää, joka itse osallistuu työsuoritukseen ja joka on pysyvässä toimeksiantosuhteessa pääsääntöisesti yhteen toimeksiantajaan, jonka välittömän johdon ja valvonnan alainen hän on; lisäksi edellytetään, ettei hänellä ole viimeksi kuluneen vuoden aikana

14) siltä ajalta, jolle 1 a §:ssä tarkoitetun yritystoimintaa harjoittaneen henkilön yritysomaisuuksien myyntivoitto, joka liittyy yritystoiminnan lopettamiseen, voidaan jaksottaa hänen työtulonsa perusteella. Käyttöomaisuudesta saatua myyntivoittoa pidetään yrityksen lopettamiseen liittyvänä myös silloin, kun se on saatu kuuden kuukauden aikana ennen yrityksen lopettamista tai todisteellista keskeytymistä. Asetuksella voidaan tarkemmin säätää myyntivoitosta ja sen määrittämisestä.

(5 mom. kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien ollut yleensä enempää kuin yksi ulkopuolinen työntekijä kerrallaan palveluksessaan;

2) jonka yritystoiminta luonnonolosuhteista johtuen on kausiluonteista; eikä

3) jonka yritystoiminta on sivutoimista; edellyttäen, että hänen aikaisemman työssäolonsa tai yritystoimintansa olennaisen vähenemisen perusteella taikka muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

5 a §

Päätoiminen yrittäjä

Henkilöllä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan siltä ajalta, jona hän työllistyy yritystoiminnassa tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään. Yrityksenä pidetään myös maatalousyritystä.

Henkilön, joka työttömänä aloittaa 1 a §:ssä mainitun yritystoiminnan tai oman työn, katsotaan työllistyvän 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, jos toiminnan vaatima työmäärä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

Henkilön, joka on aikaisemmin työllistynyt päätoimisesti 1 a §:ssä mainitussa yritystoiminnassa tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään, katsotaan työllistyvän 1 momentissa tarkoitetulla tavalla siihen ajankohtaan asti, jona hän on todistettavasti toiminnan kokonaan lopettanut. Yritystoiminnan tai oman työn todisteellisesti keskeydyttyä katsotaan henkilön työllistyvän, kunnes toiminta on ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä neljän kuukauden ajan. Rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta henkilöön:

1) jota on pidettävä palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä; palkansaajaan rinnastettavalla yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjää, joka itse osallistuu työsuoritukseen ja joka on pysyvässä toimeksiantosuhteessa pääsääntöisesti yhteen toimeksiantajaan, jonka välittämän johdon ja valvonnan alainen hän on; lisäksi edellytetään, ettei hänellä ole viimeksi kuluneen vuoden aikana työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien ollut yhteensä enempää kuin yksi ulkopuolinen työntekijä kerrallaan palveluksessaan;

2) jonka yritystoiminta luonnonolosuhteista johtuen on kausiluontoista; eikä

3) jonka yritystoiminta on sivutoimista; edel-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lyttään, että hänen aikaisemman työssälönsä perusteella tai muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

9 §

*Oikeus työttömyyspäivärahaan
eräissä tapauksissa*

Henkilöllä, joka on ollut välittömästi työvoimatoimistoon ilmoittautumisesta edeltäneen kuuden kuukauden aikana työmarkkinoilla vähemmän kuin kuusi viikkoa eikä voi esittää hyväksyttävää syytä poissaololleen, ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan kuuden viikon ajalta työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien. Henkilön katsotaan olleen työmarkkinoilla, jos hän on ollut 16 §:n 2 momentissa tarkoitettussa työssä tai työllistynyt *vastavalla tavalla* yritystoiminnassa taikka ollut työnhakijana työvoimatoimistossa.

Henkilöllä, joka on ollut välittömästi työvoimatoimistoon ilmoittautumisesta edeltäneen kuuden kuukauden aikana työmarkkinoilla vähemmän kuin kuusi viikkoa eikä voi esittää hyväksyttävää syytä poissaololleen, ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan kuuden viikon ajalta työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien. Henkilön katsotaan olleen työmarkkinoilla, jos hän on ollut 16 §:n 2 momentissa tarkoitettussa työssä tai työllistynyt yritystoiminnassa taikka ollut työnhakijana työvoimatoimistossa.

13 §

Oikeus peruspäivärahaan

Edellä 1 a §:ssä tarkoitetun yritystoimintaa harjoittavan henkilön työssälöehto täyttyy, kun henkilö 48 lähinnä edellisen kuukauden aikana on työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä siten, että yritystoiminta on ollut laajuudeltaan olennaista. Työssälöehtoon voidaan lukea myös lähinnä 24 edellisen kuukauden aikana tehty 2 momentissa tarkoitettu työssälöehdon täyttävä työ. Lisäksi työssälöehtoon sovelletaan mitä 16 a §:n 4—5 momentissa säädetään. Asetuksella voidaan tarkemmin säätää työssälöehdon täyttävän yritystoiminnan laajuudesta. Peruspäivärahaan sovelletaan lisäksi, mitä 16 §:n 7 ja 8 momentissa säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

Ansioon suhteutetun päivärahan saamisen erityisedellytyksenä

16 §

Oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan

Ansioon suhteutettuun päivärahaan on oikeus työttömyyskassan jäsenellä (vakuutettu), joka on ollut vakuutettuna vähintään kuusi edellistä kuukautta ja joka on vakuutettuna ollessaan on täyttänyt työssäoloehdon.

Jos vakuutettu on ollut poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä yli kuusi kuukautta, hänelle ei makseta ansioon suhteutettua päivärahaa ennen kuin hän on täyttänyt poissaolon jälkeen 1 momentissa tarkoitettua työssäoloehdon. Tällöin 24 kuukauden tarkastelujakso alkaa siitä, kun henkilö on poissaolon jälkeen mennyt työhön.

4 luku

Ansioon suhteutetun päivärahan saamisen erityisedellytykset

16 §

Palkansaajan oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan

Ansioon suhteutettuun päivärahaan on oikeus työttömyyskassan jäsenellä (vakuutettu), joka on ollut vakuutettuna vähintään kuusi edellistä kuukautta ja joka palkansaajakassassa vakuutettuna ollessaan on täyttänyt työssäoloehdon.

Jos vakuutettu on ollut poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä yli kuusi kuukautta tai työskennellyt 1 a §:ssä tarkoitettuna yrittäjänä yli 18 kuukautta, hänelle ei makseta palkansaajan ansioon suhteutettua päivärahaa ennen kuin hän on täyttänyt poissaolon tai edellä mainitun työskentelyn jälkeen 1 momentissa tarkoitettua työssäoloehdon. Tällöin 24 kuukauden tarkastelujakso alkaa siitä, kun henkilö on poissaolon tai työskentelyn jälkeen mennyt työhön.

16 a §

Yrittäjän oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan

Ansioon suhteutettuun päivärahaan on oikeus 1 a §:ssä tarkoitettulla yritystoimintaa harjoittaneella henkilöllä, joka on työttömyyskassan jäsen ja joka on ollut vakuutettuna vähintään 24 edellistä kuukautta ja joka yrittäjäkassassa vakuutettuna ollessaan on täyttänyt yrittäjän työssäoloehdon.

Yrittäjän työssäoloehto täyttyy, kun henkilö lähinnä edellisen 48 kuukauden aikana (tarkastelujakso) on työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä siten, että yritystoiminta on ollut laajuudeltaan olennaista. Asetuksella voidaan tarkemmin säätää työssäoloehdon täyttävän yritystoiminnan laajuudesta.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, yrittäjän työssäoloehtoon voidaan lukea myös enintään kuusi kuukautta 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua palkansaajakassan jäsenenä hankittua työssäoloehto ja vakuutusehto, jos palkansaajakassan jäsen kuukauden kuluessa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Oikeus soviteltuun työttömyyspäivärahaan

Soviteltuun työttömyyspäivärahaan on oikeus tämän lain 1 ja 2 §:ssä sekä 2—6 luvussa säädetyn edellytyksin henkilöllä,

6) joka työttömänä ollessaan on aloittanut muun kuin 5 §:n 5 momentissa tarkoitetun yritystoiminnan sekä

17 §

Oikeus soviteltuun työttömyyspäivärahaan

Soviteltuun työttömyyspäivärahaan on oikeus tämän lain 1 ja 2 §:ssä sekä 2—6 luvussa säädetyn edellytyksin henkilöllä,

6) joka työttömänä ollessaan on aloittanut muun kuin 5 a §:ssä tarkoitetun yritystoiminnan sekä

23 a §

Yrittäjän ansioon suhteutetun päivärahan suuruus

Yritystoimintaa harjoittaneen henkilön ansioon suhteutettu päiväraha lasketaan noudattaen soveltuvin osin, mitä 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Päiväraha määrätään sen työtulon perusteella, jonka mukaan yritystoimintaa harjoittanut henkilö on yrittäjäkassassa vakuuttanut itsensä yhteensä enintään 24 kuukauden ajan ennen työttömyyttä. Työtuloa ei kuitenkaan saa määrätä suuremmaksi kuin henkilön yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vahvistettu työtulo mainittuna aikana tai työntekijäin eläkelain mukainen palkka keskimäärin mainittuna aikana on ollut. Jos työtuloa on edellä mainittuna aikana muutettu, saadaan päivärahan suuruuden perusteena oleva työtulo jakamalla vahvistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Tällöin työtulon 20 prosenttia suurempaa korotusta ei kuitenkaan oteta huomioon. Asetuk-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

Etuuksien korotus

Jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, asetuksella on tarkistettava tämän lain 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 19 §:n 1 momentissa, 21 §:n 2 momentissa sekä 22 ja 24 §:ssä säädetty markkamäärät palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa.

26 §

Päivärahakauden kesto

Peruspäivärahaa ja ansioon suhteutettua päivärahaa maksetaan yhteensä enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana. Työ-, omavastuu- ja korvauspäivien lukumäärä kunakin kalenteriviikkona saa olla yhteensä enintään viisi. Viiden päivän enimmäismäärää laskettaessa korvauspäivinä pidetään myös niitä päiviä, joina henkilö saa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea. Omavastuupäiviksi katsotaan myös 7 §:n 1 momentin, 8 §:n sekä 9 §:n 1 ja 4 momentin mukaisiin määräaikoihin sisältyvät työttömyyspäivät.

Jos henkilö 1 momentissa tarkoitetun neljän vuoden ajan kuluessa on täyttänyt päivärahan saamisen edellytyksenä olevan työssäoloehdon kahdeksan kuukauden tarkastelujakson aikana, aloitetaan 1 momentissa tarkoitetun neljään peräkkäiseen kalenterivuoteen sisältyvän 500 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen alkaa saada päivärahaa.

47 §

Asetuksenantovaltuus

Asetuksella säädetään:

25 §

Etuuksien korotus

Jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, asetuksella on tarkistettava tämän lain 18 §:n 1 momentissa sekä 22 ja 24 §:ssä säädetty markkamäärät palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa.

26 §

Päivärahakauden kesto

Peruspäivärahaa ja ansioon suhteutettua päivärahaa maksetaan yhteensä enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana. *Edellä mainittuun enimmäismäärään luetaan myös sellaiset työttömyyspäivät, joilta henkilölle on maksettu työttömyysetuutta sellaisessa valtiossa, jonka kanssa Suomella on työttömyysturvaa koskeva sopimus.* Työ-, omavastuu- ja korvauspäivien lukumäärä kunakin kalenteriviikkona saa olla yhteensä enintään viisi. Viiden päivän enimmäismäärää laskettaessa korvauspäivinä pidetään myös niitä päiviä, joina henkilö saa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea. Omavastuupäiviksi katsotaan myös 7 §:n 1 momentin, 8 §:n sekä 9 §:n 1 ja 4 momentin mukaisiin määräaikoihin sisältyvät työttömyyspäivät.

Jos henkilö 1 momentissa tarkoitetun neljän vuoden ajan kuluessa on täyttänyt päivärahan saamisen edellytyksenä olevan työssäoloehdon kahdeksan kuukauden tarkastelujakson aikana, aloitetaan 1 momentissa tarkoitetun neljään peräkkäiseen kalenterivuoteen sisältyvän 500 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen alkaa saada päivärahaa. *Samoin menettään, jos 1 a §:ssä tarkoitettu henkilö on täyttänyt 16 a §:n 2 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon yhdenjaksoisesti.*

47 §

Asetuksenantovaltuus

Asetuksella säädetään:

Voimassa oleva laki

- 1) 7 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ammat-
titaidon edellyttämästä työkokemuksesta;
- 2) 7 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sopivan
asunnon kohtuullisista ehdoista;
- 3) 7 §:n 5 momentissa tarkoitetusta paina-
vasta henkilökohtaisesta syystä;
- 4) 10 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sopivan
työvoiman saatavissa olon selvittämisestä;

Ehdotus

- 1) 5 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta yritys-
toiminnan tai oman työn aloittamisesta;
- 2) 5 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta yritys-
toiminnan tai oman työn lopettamisesta ja kes-
keyttämisestä;
- 3) 7 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ammat-
titaidon edellyttämästä työkokemuksesta;
- 4) 7 §:n 5 momentissa tarkoitetusta sopivan
asunnon kohtuullisista ehdoista;
- 5) 7 §:n 5 momentissa tarkoitetusta painavas-
ta henkilökohtaisesta syystä; sekä
- 6) 10 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sopivan
työvoiman saatavissa olon selvittämisestä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1995.

Lain 13 §:n 3 momenttia ja 16 a §:ää sovel-
letaan henkilöön, joka ilmoittautuu työttömäksi
työnhakijaksi lain tultua voimaan. Lain 13 §:n 3
momentissa tarkoitettuun työssäoloeseen lue-
taan työssäolo ja yritystoiminta tammikuun 1
päivän 1994 jälkeen. Lain 16 a §:n 3 momentissa
tarkoitetuissa tilanteissa voidaan työssäoloeh-
toon ja vakuutusehtoon lukea myös aika ennen
lain voimaantuloa, jos 1 a §:n 1 momentin 1—3
kohdassa tarkoitettu henkilö kuuden kuukauden
kuluessa lain voimaan tulosta lukien liittyy
yrittäjäkassaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryh-
tyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpi-
teisiin.

2.

Laki**työttömyyskassalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyyskassalain (603/84) 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 ja 7 momentti, 4 §:n 3 momentti, 19 §:n 1 momentti, 19 a §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 ja 3 momentti, 25 §:n 1 momentti, 30 §, 31 §:n 1 momentti ja 34 §,

sellaisina kuin niistä ovat, 1 §:n 1 momentti ja 30 § osittain muutettuna 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla (1366/90), 19 a §:n 1 momentti 15 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (536/90) ja 25 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1695/91), ja

lisätään 22 §:ään uusi 4 momentti, 24 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla, uusi 3 momentti, 25 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa, uusi 3 momentti ja 33 a §:ään, sellaisena kuin se on 3 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1100/93), uusi 4 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Työttömyyskassan tehtävä ja toimialue

Työttömyyskassa on keskinäisen vastuun perusteella toimiva yhteisö, jonka tarkoituksena on työttömyysturvalaissa (602/84) tarkoitetun ansioturvan ja työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaisen ansiotuen sekä siihen liittyvien muiden opintososiaalisten etuuksien järjestäminen jäsenilleen.

1 §

Työttömyyskassan tehtävä ja toimialue

Työttömyyskassa on keskinäisen vastuun perusteella toimiva yhteisö, jonka *jäsenenä on joko palkkatyöntekijöitä (palkansaajakassa) tai yrittäjiä (yrittäjäkassa)*. Työttömyyskassan tarkoituksena on työttömyysturvalaissa tarkoitetun ansioturvan ja työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen ansiotuen ja siihen liittyvien muiden opintososiaalisten etuuksien järjestäminen jäsenilleen.

2 luku

Jäsenyys

3 §

Jäsenyyden ehdot

Työttömyyskassan jäseneksi pääsee Suomessa asuva palkkatyöntekijä, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta ja joka työskentelee sellaisessa ammatissa tai sellaisella työalalla, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin.

2 luku

Jäsenyys

3 §

Jäsenyyden ehdot

Palkansaajakassan jäseneksi pääsee Suomessa asuva palkkatyöntekijä, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta ja joka työskentelee sellaisessa ammatissa tai sellaisella työalalla, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin. Yrittäjäkassan jäseneksi pääsee Suomessa asuva yrittäjä, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta. Yrittäjänä pidetään työttömyysturvalain 1 a §:ssä tarkoitettua henkilöä, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan yritystoiminnasta saatavaan tuloon.

Jos työttömyyskassan jäsen kassasta erottuu kuukauden kuluessa liittyy toiseen kas-

Jos palkansaajakassan jäsen kassasta erottuu kuukauden kuluessa liittyy toiseen palkan-

Voimassa oleva laki

saan, jäsenen hyväksi lasketaan hänen työssäoloaikansa ja jäsenenäoloaikansa edellisessä kassassa.

Ehdotus

saajakassaan tai yrittäjäkassan jäsen kassasta erottuaan kuukauden kuluessa liittyy toiseen yrittäjäkassaan, jäsenen hyväksi lasketaan hänen työssäoloaikansa ja jäsenenäoloaikansa edellisessä kassassa. Jos palkansaajakassan jäsen kassasta erottuaan kuukauden kuluessa liittyy yrittäjäkassaan eikä jäsenen yrittäjäksi ryhtymisestä yrittäjäkassaan liittyttäessä ole kulunut kuukautta, voidaan hänen hyväkseen lukea hänen työssäoloaikansa ja jäsenenäoloaikansa palkansaajakassassa enintään kuuden kuukauden ajalta.

4 §

Huomautus, varoitus ja kassasta erottaminen

Työttömyyskassa voi erottaa jäsenyydestään sen, joka on pysyvästi siirtynyt pois ammatista tai työalalta, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin.

Työttömyyskassa voi erottaa jäsenyydestään sen, joka on pysyvästi siirtynyt pois ammatista tai työalalta, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin. Yrittäjäksi siirtynyt palkansaajakassan jäsen voi säilyttää jäsenyytensä palkansaajakassassa korkeintaan puolentoista vuoden ajan yrittötoiminnan aloittamisesta lukien.

6 luku

Rahoitus

19 §

Jäsenmaksut

Jäsenmaksut on määrättävä siten, että niitä yhdessä valtionosuuden ja työttömyyskassojen keskuskassan tukimaksun kanssa voidaan pitää riittävänä kassan sitoumusten täyttämiseen. Jäsenmaksut vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö kassan tekemän esityksen pohjalta.

6 luku

Rahoitus

19 §

Jäsenmaksut

Jäsenmaksut on määrättävä siten, että niitä palkansaajakassassa yhdessä valtionosuuden ja työttömyyskassojen keskuskassan tukimaksun kanssa ja yrittäjäkassassa yhdessä valtionosuuden kanssa voidaan pitää riittävinä kassan sitoumusten täyttämiseen. Jäsenmaksut vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö kassan tekemän esityksen pohjalta.

19 a §

Jäsenmaksujen tasaus

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi valtio voi suorittaa jäsenmaksujen tasausta valtion tulo- ja menoarviossa sanottuun tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen puitteissa niille työttömyyskassoille, joi-

19 a §

Jäsenmaksujen tasaus

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi valtio voi suorittaa jäsenmaksujen tasausta valtion talousarviossa sanottuun tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen puitteissa niille palkansaajakassoille, joiden työttö-

Voimassa oleva laki

den työttömyyspäivärahamenot ovat edellisenä vuonna ylittäneet 75 prosentilla kassojen jäsentä kohti lasketut keskimääräiset päivärahamenot. Kassalle voidaan suorittaa ennakkoa jäsenmaksujen tasaukseen.

21 §

Tukikassa

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi toimii keskinäisen vastuun pohjalta työttömyyskassojen tukikassa, johon kaikki kassat kuuluvat. Kassat suorittavat jäsenmaksuna tukikassalle sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman markkamäärän jäsentä kohti vuodessa siten, että tukikassan varat riittävät 19 §:n vaatimaan ja 22 §:n 2 momentin mukaiseen tasoitukseen. Tukikassan jäsenmaksu voidaan vahvistaa enintään kymmenesosaksi kassojen jäsenten keskimääräisestä jäsenmaksusta ja se on vahvistettava enimmäismääräiseksi aina, milloin valtion 22 §:n mukaista lisäosuutta joudutaan käyttämään tai ilmeinen vaara siihen on olemassa.

Ehdotus

myyspäivärahamenot ovat edellisenä vuonna ylittäneet 75 prosentilla kassojen jäsentä kohti lasketut keskimääräiset päivärahamenot. Kassalle voidaan suorittaa ennakkoa jäsenmaksujen tasaukseen.

21 §

Tukikassa

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen tasoittamiseksi toimii keskinäisen vastuun pohjalta työttömyyskassojen tukikassa, johon kaikki *palkansaajakassat* kuuluvat. Kassat suorittavat jäsenmaksuna tukikassalle sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman markkamäärän jäsentä kohti vuodessa siten, että tukikassan varat riittävät 22 §:n 2 momentin mukaiseen tasoitukseen. Tukikassan jäsenmaksu voidaan vahvistaa enintään kymmenesosaksi kassojen jäsenten keskimääräisestä jäsenmaksusta ja se on vahvistettava enimmäismääräiseksi aina, milloin valtion 22 §:n mukaista lisäosuutta joudutaan käyttämään tai ilmeinen vaara siihen on olemassa.

22 §

Kassan vajauksen täyttäminen

Jos tilinpäätös osoittaa 1 momentissa tarkoitettun tasoitusrahaston enimmäiskäytön jälkeen edelleen vajausta, saadaan kassan vajeus täyttää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettun tukikassan varoista. Tukikassan varoja voidaan yhden kalenterivuoden aikana käyttää enintään puolet niiden määrästä kassojen vajeusten suhteessa.

Jos kassan vajeusta ei voida täyttää 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla, vajeus täytetään valtion varoista kassalle myönnettävällä lisäosuudella.

Jos tilinpäätös osoittaa 1 momentissa tarkoitettun tasoitusrahaston enimmäiskäytön jälkeen edelleen vajausta, saadaan *palkansaajakassan* vajeus täyttää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettun tukikassan varoista. Tukikassan varoja voidaan yhden kalenterivuoden aikana käyttää enintään puolet niiden määrästä kassojen vajeusten suhteessa.

Jos *palkansaajakassan* vajeusta ei voida täyttää 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla, vajeus täytetään valtion varoista kassalle myönnettävällä lisäosuudella.

Yrittäjäkassan vajeus, jota ei voida täyttää 1 momentissa mainitulla tavalla siirretään kassan seuraavan vuoden tilinpäätökseen täytettäväksi kassan varoista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

Oikeus valtionosuuteen

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja 60 §:ssä säädetään, työttömyyskassalla on oikeus valtionosuuteen, jos sen jäsenmäärä vuosina 1997 ja 1998 on keskimäärin vähintään 6 000 ja vuodesta 1999 lähtien keskimäärin vähintään 8 000. Jäsenmäärän ollessa edellä mainittuja pienempi alennetaan valtionosuutta suhteessa jäsenmäärään. Sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella voidaan kuitenkin erityisestä syystä hyväksyä edellä todettuja pienempi jäsenmäärä ensimmäisenä vuonna täyteen valtionosuuteen oikeutavana.

25 §

Valtionosuus päivärahoista ja ansiotuen ansio-osista

Valtionosuus on 47,5 prosenttia sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä työttömyyskassan maksamista päivärahoista.

25 §

Valtionosuus päivärahoista ja ansiotuen ansio-osista

Valtionosuus on 47,5 prosenttia sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä palkansaajakassan ja yrittäjäkassan työttömyysturvalain 16 §:n nojalla maksamista päivärahoista.

Valtionosuutena maksetaan sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä yrittäjäkassan työttömyysturvalain 16 a §:n nojalla maksamista päivärahoista työttömyysturvalain 22 §:n mukaista peruspäivärahaa ja 24 §:n mukaista lapsikorotusta vastaava osuus.

30 §

Keskuskassan osuus päivärahoista ja ansiotuen ansio-osista

Keskuskassa maksaa työttömyyskassalle, jolla on oikeus saada täyttä valtionosuutta, 47 prosenttia työttömyyskassan maksamista työttömyyspäivärahoista. Tukimaksua ei kuitenkaan suoriteta sellaisista päivärahoista, joiden osalta työttömyyskassalla ei ole oikeutta valtionosuuteen. Valtionosuuden ollessa 24 §:n mukaisesti alennettu, alennetaan tukimaksua samassa suhteessa.

Keskuskassan tukimaksu työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen ansiotuen ansio-osaan on 47 prosenttia.

30 §

Keskuskassan osuus päivärahoista ja ansiotuen ansio-osista

Keskuskassa maksaa työttömyyskassalle, jolla on oikeus saada täyttä valtionosuutta, 47 prosenttia työttömyyskassan työttömyysturvalain 16 §:n nojalla maksamista ja palkansaajakassan työttömyysturvalain 16 a §:n nojalla maksamista työttömyyspäivärahoista. Tukimaksua ei kuitenkaan suoriteta sellaisista päivärahoista, joiden osalta työttömyyskassalla ei ole oikeutta valtionosuuteen. Valtionosuuden ollessa 24 §:n mukaisesti alennettu, alennetaan tukimaksua samassa suhteessa.

Keskuskassan tukimaksu palkansaajakassalle työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen ansiotuen ansio-osaan siltä osin kuin se maksetaan ansioon suhteutettuna on 47 prosenttia.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

Keskuskassan osuus hallintokuluista

Keskuskassa maksaa työttömyyskassalle hallintokuluihin kohdistuvana tukimaksuna yhtä suuren markkamäärän kuin mitä valtio 26 §:n 1 momentin nojalla suorittaa sanottuihin kuluihin kohdistuvana osuutena.

31 §

Keskuskassan osuus hallintokuluista

Keskuskassa maksaa *palkansaajakassalle* hallintokuluihin kohdistuvana tukimaksuna yhtä suuren markkamäärän kuin mitä valtio 26 §:n 1 momentin nojalla suorittaa sanottuihin kuluihin kohdistuvana osuutena.

33 a §

Työttömyysvakuutuksen suorittaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 33 ja 34 §:ssä säädetään, velvollisuutta työttömyysvakuutusmaksun maksamiseen ei ole kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiesten ja avoimen yhtiön yhtiömiesten osalta. Työttömyysturvalain 1 a §:n 1 momentin 1—2 kohdissa tarkoitetun työntekijän (yrityksen osaomistaja) osalta työnantaja on velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksua vain siltä osin, kuin maksulla rahoitetaan muun kuin tämän lain mukaiset velvoitteet.

34 §

Työttömyysvakuutusmaksun suuruus

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain työttömyysvakuutusmaksut siten, että keskuskassa voi suoriutua seuraavana kalenterivuonna tämän lain mukaisista velvoitteista. Maksu määrätään sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy.

34 §

Työttömyysvakuutusmaksun suuruus

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain 33 §:ssä ja 33 a §:ssä tarkoitetut työttömyysvakuutusmaksut siten, että keskuskassa voi suoriutua lain mukaisista velvoitteistaan. Maksu määrätään sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain toimeenpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta 3 päivänä elokuuta 1990 annetun lain (763/90) 15 §:n 1 ja 3 momentti, 16 §:n 1 momentti, 18 §:n 2 momentti ja 21 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 15 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1543/93), 15 §:n 3 momentti 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1540/93), 16 §:n 1 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1194/90) ja 18 §:n 2 momentti 23 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1479/92)

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 30 päivänä joulukuuta 1993 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Oikeus koulutustukeen

Koulutustukeen on oikeus 17 vuotta täyttäneellä opiskelijalla, joka työttömäksi jäädesään tai koulutuksen aloittaessaan on täyttänyt työttömyysturvalain 13 §:n 2 momentissa tai 16 §:ssä tarkoitetun työssälöehdon ja joka ei ole saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:ssä tarkoitettua enimmäisaikaa.

Opiskelijalla on oikeus ansiotukeen, jos hän on työttömyysturvalain 16 §:n mukaan oikeutettu ansioon suhteutettuun päivärahaan. Ansiotuen ansio-osan saamisen edellytyksenä on lisäksi, että:

- 1) opiskelija on työtön tai kokonaan lomautettu;
- 2) opiskelija on työttömyysturvalain 17 §:ssä tarkoitettu henkilö; tai
- 3) hän on työttömyysuhan alainen.

16 §

Täysimääräinen koulutustuki

Täysimääräinen perustuki on työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen. Täysimääräinen ansiotuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta siten kuin työttömyysturvalain 21 §:n 1 momentissa ja 23 §:ssä on ansioon suhteutetusta päivarahasta säädetty.

15 §

Oikeus koulutustukeen

Koulutustukeen on oikeus 17 vuotta täyttäneellä opiskelijalla, joka työttömäksi jäädesään tai koulutuksen aloittaessaan on täyttänyt työttömyysturvalain 13 §:n 2 tai 3 momentissa tai 16 §:ssä taikka 16 a §:ssä tarkoitetun työssälöehdon ja joka ei ole saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:ssä tarkoitettua enimmäisaikaa.

Opiskelijalla on oikeus ansiotukeen, jos hän on työttömyysturvalain 16 tai 16 a §:n mukaan oikeutettu ansioon suhteutettuun päivärahaan. Ansiotuen ansio-osan saamisen edellytyksenä on lisäksi, että:

- 1) opiskelija on työtön tai kokonaan lomautettu;
- 2) opiskelija on työttömyysturvalain 17 §:ssä tarkoitettu henkilö; tai
- 3) hän on työttömyysuhan alainen.

Ansio-osaan ei kuitenkaan ole oikeutta siltä ajalta, jona opiskelija on työttömyysturvalain 5 a §:n nojalla katsottava päätoimiseksi yrittäjäksi.

16 §

Täysimääräinen koulutustuki

Täysimääräinen perustuki on työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen. Täysimääräinen ansiotuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta siten kuin työttömyysturvalain 21 §:n 1 momentissa ja 23 tai 23 a §:ssä on ansioon suhteutetusta päivarahasta säädetty.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

18 §

Vähennetty koulutustuki

Mitä 1 momentissa palkasta säädetään sovelletaan myös irtisanomisajan palkkaa vastaavaan korvaukseen tai työnantajan muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella maksamaan taloudelliseen etuuteen. Korvaus tai taloudellinen etuus jaksetaan henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella työsuhteen päättymisestä lukien.

Mitä 1 momentissa palkasta säädetään sovelletaan myös irtisanomisajan palkkaa vastaavaan korvaukseen tai työnantajan muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella maksamaan taloudelliseen etuuteen. Korvaus tai taloudellinen etuus jaksetaan henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella työsuhteen päättymisestä lukien. *Lisäksi mitä 1 momentissa säädetään sovelletaan myös työttömyysturvalain 5 §:n 1 momentin 14 kohdassa tarkoitettuun myyntivoittoon.*

21 §

Etuuden hakeminen

Jos hakemus koskee ansiotuen myöntämistä 15 §:n 3 momentin 4 kohdassa tarkoitettulla edellytyksellä, hakemukseen on lisäksi liitettävä työvoimaviranomaisen ilmoitus tämän edellytyksen täyttymisestä.

Jos hakemus koskee ansiotuen myöntämistä 15 §:n 3 momentin 3 kohdassa tai 4 momentissa tarkoitettulla edellytyksellä, hakemukseen on lisäksi liitettävä työvoimaviranomaisen ilmoitus tämän edellytyksen täyttymisestä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

4.

Laki**työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työmarkkinatuesta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1542/93) 15 §, 25 §:n 1 ja 2 momentti, 34 §:n 1 momentti, 36 §:n 3 momentti ja 39 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

15 §

Työmarkkinatuen rajoitukset

Työmarkkinatuen saamisedellytyksistä on lisäksi voimassa, mitä työttömyysturvalain 5 §:ssä työttömyyspäivärahasta säädetään, jollei 2 luvun säännöksistä muuta johdu.

15 §

Työmarkkinatuen rajoitukset

Työmarkkinatuen saamisedellytyksistä on lisäksi voimassa, mitä työttömyysturvalain 5 ja 5 a §:ssä työttömyyspäivärahasta säädetään, jollei 2 luvun säännöksistä muuta johdu.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

Työmarkkinatuen maksaminen ilman tarveharkintaa

Taloudellisen tuen tarvetta ei edellytetä 180 ensimmäisen päivän aikana sellaiselta henkilöltä, jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentissa olevan rajoituksen vuoksi. Henkilölle, joka on täyttänyt työttömyysturvalain 13 ja 16 §:ssä säädetyn työssäoloehdon ja saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentin mukaisen enimmäismäärän, aloitetaan sanotun 180 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen täyttää työmarkkinatuen saantiehtot.

Taloudellisen tuen tarvetta ei myöskään edellytetä sellaiselta 55 vuotta täyttäneeltä henkilöltä, joka työttömäksi joutuessaan on täyttänyt työttömyysturvalain 13 §:n 2 momentissa tai 16 §:n 2—5 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon.

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

34 §

Työvoimapolitiittinen lausunto

Työvoimatoimisto tai työvoimatoimikunta antaa kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle lausunnon 13—22 §:ssä, 25 §:n 3 momentissa ja 26 §:n 2 momentissa säädettyjen työmarkkinatuen edellytysten täyttymisestä. Lausunto annetaan 15 §:ssä säädettyistä edellytyksistä ainoastaan siltä osin kuin työmarkkinatukeen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 5 §:n 1 momentin 3, 8 ja 10 kohdassa sekä 2, 5 ja 6 momentissa työttömyyspäivärahasta säädetään.

25 §

Työmarkkinatuen maksaminen ilman tarveharkintaa

Taloudellisen tuen tarvetta ei edellytetä 180 ensimmäisen päivän aikana sellaiselta henkilöltä, jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentissa olevan rajoituksen vuoksi. Henkilölle, joka on täyttänyt työttömyysturvalain 13 tai 16 taikka 16 a §:ssä säädetyn työssäoloehdon ja saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentin mukaisen enimmäismäärän, aloitetaan sanotun 180 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen täyttää työmarkkinatuen saantiehtot.

Taloudellisen tuen tarvetta ei myöskään edellytetä sellaiselta 55 vuotta täyttäneeltä henkilöltä, joka työttömäksi joutuessaan on täyttänyt työttömyysturvalain 13 §:n 2 tai 3 momentissa tai 16 §:n 2—5 momentissa taikka 16 a §:n 2—5 momentissa tarkoitetun työssäoloehdon.

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

34 §

Työvoimapolitiittinen lausunto

Työvoimatoimisto tai työvoimatoimikunta antaa kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle lausunnon 13—22 §:ssä, 25 §:n 3 momentissa ja 26 §:n 2 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Lausunto annetaan 15 §:ssä säädettyistä edellytyksistä ainoastaan siltä osin kuin työmarkkinatukeen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 5 §:n 1 momentin 3 ja 10 kohdassa sekä 2 ja 6 momentissa ja 5 a §:ssä työttömyyspäivärahasta säädetään.

36 §

Työmarkkinatuen periminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on saanut perusteettomasti työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti työmarkkinatukea, kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto saa periä tältä ajalta

Jos henkilö on saanut perusteettomasti työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työvoimapolitiittista aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisia etuuksia samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti työmark-

Voimassa oleva laki

perusteettomasti maksetun peruspäivärahan takautuvasti maksetusta työmarkkinatuesta. Vastaavasti paikallistoimisto saa periä perusteettomasti maksetun työmarkkinatuen takautuvasti suoritettavasta peruspäivärahasta

39 §

Työttömyysturvalain soveltaminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, sovelletaan työmarkkinatukeen, mitä työttömyysturvalain 28 §:n 4 ja 6 momentissa, 29, 32, 36, 36 a ja 39 §:ssä, 42 §:n 2—5 momentissa, 43 a, 43 b ja 43 c §:ssä, 44 §:n 3 momentissa ja 46 §:ssä työttömyyspäivärahasta ja työttömyysturvasiasta säädetään.

Ehdotus

kinatukea, kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto tai työttömyyskassa saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyyspäivärahasta tai työvoimapolitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen etuuden takautuvasti maksetusta työmarkkinatuesta. Vastaavasti paikallistoimisto saa periä perusteettomasti maksetun työmarkkinatuen takautuvasti suoritettavasta työttömyyspäivärahasta tai työvoimapolitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesta etuudesta.

39 §

Työttömyysturvalain soveltaminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, sovelletaan työmarkkinatukeen, mitä työttömyysturvalain 6 §:ssä, 28 §:n 4 ja 6 momentissa, 29, 32, 36, 36 a ja 39 §:ssä, 42 §:n 2—5 momentissa, 43 a, 43 b ja 43 c §:ssä ja 44 §:n 3 momentissa työttömyyspäivärahasta ja työttömyysturvasiasta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lain 25 §:n 2 momenttia sovelletaan henkilöön, joka on joutunut työttömäksi lain tultua voimaan, jolloin momentissa tarkoitettuun työssäoloeseen voidaan lukea myös työ ja yrittäjätoiminta 1 päivästä tammikuuta 1994 lukien.
